

Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського
Служба інформаційно-аналітичного забезпечення
органів державної влади (СІАЗ)

Резонанс

Передрук матеріалів дозволяється лише
після погодження з СІАЗ: siaz@pochta.ru

№ 13

19 лютого 2013 р.

РЕЗОНАНС

**Бюлетень матеріалів оперативної інформації електронних видань
Додаток до журналу "Україна: події, факти, коментарі"**

№ 13 2013

Для керівників та їхніх референтів

Засновники:

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Служба інформаційно-аналітичного забезпечення
органів державної влади (СІАЗ)

Головний редактор

О. Онищенко, академік НАН України

Редакційна колегія:

В. Горовий (заступник головного редактора, науковий керівник проекту)
Т. Гранчак, Ю. Половинчак, Л. Чуприна

Заснований у 2003 році
Виходить двічі на тиждень

Адреса редакції:

НБУВ, просп. 40-річчя Жовтня, 3, Київ, 03039, Україна
Тел. (044) 524-25-48, (044) 525-61-03
E-mail: siaz@pochta.ru
www.nbu.gov.ua/siaz.html

Передрук — тільки з дозволу редакції

© Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського, 2013

ЗМІСТ

У центрі уваги	3
-----------------------------	----------

Аналітичний ракурс

Пальчук В.

Правове забезпечення самобутності національних меншин в Україні	3
--	----------

Законодавча влада	29
--------------------------------	-----------

Виконавча влада	38
------------------------------	-----------

Політика	49
-----------------------	-----------

Економіка	56
------------------------	-----------

Економіка України в контексті світових кризових тенденцій.....	60
---	-----------

У ЦЕНТРІ УВАГИ

20 лютого Президент В. Янукович зустрінеться з президентом Польщі Б. Коморовським

Президент В. Янукович зустрінеться з президентом Польщі Б. Коморовським 20 лютого в резиденції у Віслі. Про це йдеться на офіційному сайті польського глави держави.

Окрім того, згідно з інформацією, 21 лютого до В. Януковича та Б. Коморовського приєднається президент Словаччини І. Гаспарович.

Як повідомляється, головними темами розмов буде підготовка до саміту Україна – ЄС, який відбудеться 25 лютого в Брюсселі.

«Будемо розмовляти, переконувати українського гостя у тому, щоб виконав низку умов, які підтверджують бажання України зблизитись із Заходом, та які підвищують шанси на підписання з ЄС угоди про асоціацію вже на саміті лідерів ЄС та “Східного партнерства” в листопаді цього року. Будемо закликати не тільки до жестів, але й до фактичного початку оголошених реформ у сфері юстиції», – заявив Б. Коморовський (*Українська правда* (<http://www.pravda.com>). – 2013. – 18.02).

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

В. Пальчук, молодший науковий співробітник СІАЗ НБУВ,
кандидат наук із соціальних комунікацій

Правове забезпечення самобутності національних меншин в Україні

1. Правовий статус національних меншин в Україні

Забезпечення прав і свобод людини й громадянина на сьогодні є найважливішим питанням внутрішньої і зовнішньої політики всіх розвинутих держав світу. Саме належний стан

справ у цій сфері, практична реалізація правових пріоритетів є критерієм, за яким оцінюється рівень демократичного розвитку будь-якої держави й суспільства в цілому. Для України як європейської держави – це питання також є актуальним. У матеріалах правової тематики акцентується увага, що відповідно до Конституції влада в Україні належить безпосередньо її народу як першоджерелу влади і до того ж усьому народу, а не будь-якій його частині. У Преамбулі Конституції України чітко визначено, що «Український народ – громадяни України всіх національностей...» Так, крім українців, на території сучасної України проживають її громадяни, які належать до різних національностей. За даними Всеукраїнського перепису населення 2001 р. на території України проживають понад 130 національностей. Українці становлять 77,8 %, росіяни – 17,3 %. Далі білоруси (0,6 %), молдавани (0,5 %), кримські татари (0,5 %), болгары (0,4%), угорці, румуни й поляки (по 0,3 %), євреї (0,2 %) та інші, що говорить про важливість правового регулювання становища національних меншин в Україні, яке здійснюється як вітчизняним законодавством, так і тими міжнародно-правовими актами, що ратифіковані Верховною Радою України.

Після проголошення 24 серпня 1991 р. незалежності України 1 листопада того ж року прийнято Декларацію прав національностей України¹. Першим законодавчим актом незалежної України у сфері міжетнічних взаємин був Закон «Про громадянство» 1991 р., який передбачав «нульовий варіант» щодо набуття громадянства України – кожен мешканець України автоматично отримав право на громадянство України². З метою забезпечення прав і свобод своїх громадян різних національностей і керуючись міжнародними правовими нормами в Україні діє Закон України «Про національні меншини»

¹ Див.: Декларація прав національностей України. 1 лист. 1991 р. // Національні відносини в Україні у ХХ ст.: Збірник документів і матеріалів. – К.: Наук, думка, 1994. – С. 474–475.

² Закон України «Про громадянство» 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 50. – Ст. 701 (втратив чинність на підставі закону № 2235-III від 18.01.2001).

від 1992 р. Як зазначено в цьому законодавчому документі, Верховна Рада країни, виходячи із життєвих інтересів української нації і всіх національностей у справі розбудови незалежної демократичної держави, визнаючи нерозривність прав людини і прав національностей, прагнучи реалізувати Декларацію прав національностей України (1771-12), дотримуючись міжнародних зобов'язань щодо національних меншин, приймає цей Закон з метою гарантування національним меншинам права на вільний розвиток.

У контексті розгляду забезпечення прав національних меншин відповідно до світової і, зокрема, європейської практики фахівці визначають:

- право меншин на існування;
- право на користування здобутками власної культури й мови та на їх розвиток;
- право меншин на забезпечення для них функціонування національних шкіл та інших навчальних закладів (у тому числі й вищої освіти) з викладанням рідною мовою і контролю за навчальними програмами;
- гарантії політичного представництва в органах, які визначають політику держави як на виконавчому, так і на законодавчому рівнях;
- надання автономії з передачею меншинам права керувати своїми внутрішніми справами, принаймні у сфері культури, виховання, освіти, релігії, інформації, соціальних справ, із забезпеченням за допомогою субвенцій (на рівні культурної автономії, можливої як при дисперсному, так і при компактному проживанні меншини) і важелів оподаткування (на рівні територіальної автономії, можливої тільки за умови компактного проживання меншин) коштів для виконання цих функцій.

Забезпечення цих прав гарантується лише в ефективній взаємодії міжнародного і внутрішньодержавного права, норми яких покликані виконувати властиву їм функцію забезпечення захисту прав меншин, вирішення конфліктних ситуацій за допомогою законодавчої бази.

На сьогодні в Україні перші три рівні забезпечення вищезазначених прав нацменшин, як зазначають вітчизняні правники,

відображено в законах України «Про засади державної мовної політики» (5029-17) і «Про національні меншини в Україні», разом з положеннями Преамбули та ст. 8, 9, 10, 11, 22, 24, 53 та 119 Конституції. Задекларувавши в Конституції України забезпечення всебічного розвитку і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України, Основний закон гарантує також вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин. У рішенні Конституційного Суду України від 14 грудня 1999 р. у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України про офіційне тлумачення положень ст. 10 Конституції України щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування і використання її у навчальному процесі в навчальних закладах України зазначено, що поряд з державною мовою при здійсненні повноважень місцевими органами виконавчої влади, органами Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування можуть використовуватися російська та інші мови національних меншин у межах і порядку, що визначаються законами України. Відповідно до ст. 8 Закону України «Про національні меншини в Україні», мова роботи, діловодства й документації місцевих органів державної влади і місцевого самоврядування визначається ст. 11 Закону України «Про засади державної мовної політики» (5029-17) {ст. 8 в редакції Закону № 5029-VI (5029-17) від 03.07.2012}.

У ст. 10. Закону України «Про національні меншини в Україні» зазначено, що держава гарантує національним меншинам право на збереження життєвого середовища в місцях їх історичного й сучасного розселення. Питання про повернення на територію України представників депортованих народів вирішуються відповідними законодавчими актами й договорами України з іншими державами.

Такі правові підходи до визначення основних прав національних меншин є типовими для поліетнічних країн, зокрема і для України. Так, у Конституції Македонії ці права вписані в ст. 48. Члени національних меншин мають право на вільне маніфестування, підтримку й розвиток своєї національ-

ної ідентичності та її атрибутики; на заснування інституцій культури, мистецтва, освіти й інших асоціацій для підтримання і розвитку їх ідентичності; на навчання етнічними мовами в початкових і середніх школах (з обов'язковим вивченням македонської мови). При цьому держава гарантує захист етнічної, культурної, мовної і релігійної ідентичності меншин. Мовні питання регулюються положенням про місцеве врядування. Стаття 7 чітко визначає, що македонська мова є офіційною мовою Республіки Македонія; в органах місцевого управління, де більшість населення належить до тієї чи іншої національності, їхні мови й алфавіти мусять бути в офіційному використанні відповідно до закону на додаток до македонської мови і кирилиці³.

На думку правників, залишається не до кінця вирішеним у законодавчому полі України забезпечення прав національних меншин і представництво й права на автономію (національно-культурну й територіальну). Оскільки культурний аспект етнонаціональної державної політики виявився чи не найбільш важливим: національні меншини в діалозі з державою ставлять на перше місце саме культурні проблеми як ключові для збереження власної ідентичності. У ст. 6 Закону України «Про національні меншини в Україні» зазначено: «Держава гарантує всім національним меншинам права на національно-культурну автономію: користування і навчання рідною мовою чи вивчення рідної мови в державних навчальних закладах або через національні культурні товариства, розвиток національних культурних традицій, використання національної символіки, відзначення національних свят, сповідування своєї релігії, задоволення потреб у літературі, мистецтві, засобах масової інформації, створення національних культурних і навчальних закладів та будь-яку іншу діяльність, що не суперечить чинному законодавству». Однак, як зазначає М. Буроменський, Закон не дає визначення такої національно-культурної автономії, а також не визначає процедуру

³ Куц Ю. Досвід самоврядності національних меншин в пост-соціалістичних країнах Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pubupr/2010/2010-1/doc/4/04.pdf.

та умови її створення⁴. Як приклад вирішення цього питання ряд експертів у галузі правознавства наводять IV Універсал Української Центральної Ради. У цьому документі проголошувалось: «В самостійній Українській Народній Республіці нації користуватимуться правом національно-персональної автономії, признаним за ними законом 9-го січня»⁵. Ідеться про Закон Української Центральної Ради «Про національно-персональну автономію» від 9 січня 1918 р., який надавав кожній з націй, що населяли Україну, «право в межах Української Народної Республіки на національно-персональну автономію: тобто право на самостійне влаштування свого національного життя, що здійснюється через органи Національного Союзу...»⁶.

Ця думка узгоджується з висновками Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України. В аналітичній записці «Проблеми правового та інституціонального забезпечення збереження і підтримки культур національних меншин в Україні» зазначається, що національно-культурна автономія як форма самоорганізації національних меншин, безумовно, потребує законодавчого визначення, а також механізмів її створення і функціонування. Під час розробки Закону України «Про національно-культурну автономію» фахівці інституту радять використати позитивний досвід країн, де така форма самоорганізації національних меншин має вже певну традицію, наприклад Естонії і Російської Федерації. Також у ст. 6 Закону України «Про національні меншини в Україні» залишається незрозумілим, хто і яким чином має забезпечити реалізацію цих прав. У зв'язку з цим в аналітичній записці подається роз'яснення, що «автономія»

⁴ Buromensky M. Is It Possible to Implement the Law «On National Minorities» in Ukraine? // Human Rights in Ukraine. – 1994. – № 6. – P. 38.

⁵ IV Універсал Української Центральної Ради / Історія українського конституціоналізму (в документах): Міжнародний юридичний форум. – Гута-Синьогора, 1996. – С. 23.

⁶ Закон Української Центральної Ради про національно-персональну автономію / Національні відносини в Україні у XX ст. – К.: Наук. думка, 1994. – С. 71.

означає самоврядування, тобто має йтися про організацію, за посередництва якої певна національна меншина одержує можливість задовольняти свої культурні потреби в широкому розумінні цього слова.

Нині в Україні існує близько 1,5 тис. громадських організацій національних меншин, 44 з яких мають всеукраїнський статус. Їхня діяльність регламентується Законом України «Про об'єднання громадян», який, безумовно, не може враховувати специфіки цих організацій. Упровадження ж національно-культурної автономії на інституційному рівні дає певні переваги і національним меншинам, і державі. Інституціалізація національно-культурних автономій дала б змогу нейтралізувати діяльність рухів і громадських організацій, які намагаються вивести питання захисту мови й культури певних національних меншин за їх етнічні рамки й надати цим питанням політичного звучання. Держава ж у сфері етнокультурної політики отримує чітко визначених партнерів, що дає змогу ефективніше організувати її діяльність і більш раціонально витратити бюджетні кошти.

Поряд із цим ряд фахівців зазначають, що крок у бік забезпечення права на культурну автономію зроблено при ратифікації Рамкової конвенції про захист національних меншин. Після ратифікації базового договору між Україною і Румунією ст. 13 щодо прав меншин є дійсною не тільки відносно румун України, а й, відповідно до ст. 24 Конституції щодо недопущення привілеїв, у тому числі й за національною ознакою, ця стаття застосовуватиметься і до всіх національностей України. Оскільки в цьому договорі гарантується положення Рекомендації 1201 (1993) Ради Європи, крім колективних прав, ця Рекомендація набрала сили закону після ратифікації цього договору. Більше того, у Конституції України, крім ст. 53, де йдеться про права осіб, що належать до національних меншин, на освіту рідною мовою, а також у Законі України «Про національні меншини в Україні» йдеться про колективні права національних меншин (а не осіб, що до них належать). Це поряд із ст. 2 «Декларації прав національностей України», де зазначено, що «Українська держава гарантує всім

національностям право на забезпечення їх традиційного розселення, забезпечує існування національно-адміністративних одиниць...», відкриває перспективу законодавчого закріплення права нацменшин і на територіальну автономію.

Привертає до себе увагу зауваження експертів у галузі права щодо необхідності вдосконалення виборчого законодавства й механізмів забезпечення прав національних меншин на представництво в органах, які визначають політику держави як на виконавчому, так і на законодавчому рівнях. Протягом історії виборчих кампаній в Україні в цілому актуалізувався ряд проблемних питань, пов'язаних зі створенням і реалізацією механізмів щодо забезпечення прав політичного представництва національним меншинам:

- забезпечення дієвих механізмів висунення з боку національних меншин кандидатів у народні депутати;
- урахування інтересів національних меншин стосовно їх проживання (компактного проживання) під час формування виборчих округів;
- створення умов, які сприяють участі національних меншин у загальнодержавних і місцевих виборах (питання мови виборчих бюлетенів, інформації про кандидатів мовами національних меншин).

Як показує практика, у країнах Європи законодавчо закріплено право на представництво національних меншин у структурах влади різних рівнів. Участь національних меншин Словенії, зокрема італійської та угорської, у прийнятті рішень здійснюється таким чином: представники меншин, як і всі громадяни країни, беруть участь у національних і місцевих виборах, крім того, вони мають право голосувати за управлінців своєї національної комуни (общини), така практика отримала назву «подвійної» концепції забезпечення прав меншин: з одного боку, їм надається загальне право голосу, а з іншого – право «представництва інтересів» через обрання представників національних меншин до органів законодавчої і виконавчої влад на регіональному й місцевому (локальному) рівнях. Таку процедуру відрегульовано в правових документах. Статті Конституції, зокрема 61 «Право на національне самовизначення», 64 «Особливі права корінних італійських та

угорських етнічних громад у Словенії», забезпечують представництво меншин у парламенті та в органах місцевого врядування і деталізують механізм виборів представників до парламенту (скупщини).

Усі члени меншин, незалежно від того, де вони проживають (в етнічно компактних, етнічно змішаних поселеннях чи дисперсно), беруть участь у виборах своїх представників до парламенту. Ті, хто мешкає дисперсно, можуть голосувати листовно. Місцеві вибори регламентуються законом про місцеве самоврядування: в етнічногетерогенних неоднорідних регіонах, які визначені законом, де проживають представники італійської та угорської меншин, вони можуть мати принаймні по одному представнику в місцевих органах урядування. Важливо наголосити, що зміни до законодавства про меншини не можуть вноситися без згоди (консенсусу) членів етнічних меншин. Права, скажімо, циганських етнічних громад (ромів) визначаються окремим законом, що гарантує ст. 65 «Статус та особливі права циганських громад у Словенії» Конституції Республіки Словенія.

У Хорватії меншинам, які становлять понад 8 % населення, гарантується пропорційне представництво в асамблеї (парламенті) та уряді Республіки Хорватія, а також в інститутах вищої законодавчої влади. Якщо ж вони становлять менше 8 %, від них обирається по п'ять представників до Палати представників асамблеї, у якій мають бути представлені всі меншини. Законодавчі акти регулюють можливості участі меншин у прийнятті рішень на місцевому рівні. Конституція окреслює таке право, а статuti місцевих обшин визначають регламент: пропорційне до процентного складу населення представництво в локальних асамблеях; створення комісій із питань національних меншин (вони повинні складатися з представників політичних партій, що входять до асамблей, на засідання яких повинні запрошуватися представники меншин). Цікавим залишається досвід забезпечення представництва в органах влади національним меншинам регіону Приморсько-Гаранська (включає 14 міст, 21 муніципалітет і 604 інші населені пункти). Він має спеціальний статус, що

передбачає спеціальну процедуру, якщо не вдається досягти адекватного представництва – у такому випадку збільшується кількість членів самої асамблеї. Тоді серби призначають одного (якщо вони становлять менше 8 % населення) або ж трьох представників (якщо їх чисельність у складі місцевого населення перевищує 8 %). Інші меншини – італійці, албанці, босняки, чорногорці, чехи, угорці, македонці, словени, роми, євреї тощо – по одному представнику⁷.

Вітчизняні експерти також звертають увагу на необхідність ухвалення Закону України «Про відновлення прав осіб, депортованих за національною ознакою», подальшої модернізації законодавства стосовно забезпечення прав національних меншин. Не внесено змін до Закону України «Про національні меншини в Україні». Останніми роками в законодавчій площині не відбувається належних дій стосовно запровадження кращих напрямів практики ЄС і світу із зазначеної проблематики.

Таким чином, питання забезпечення прав національних меншин в Україні потребує подальшого належного вивчення, вироблення державної етнополітики щодо представників різних етнічних груп. Такий висновок узгоджується з позицією Президента України, за словами якого, Україні потрібна нова Концепція державної етнонаціональної політики та Стратегія боротьби з дискримінацією національних меншин. В. Янукович звернув увагу, що нещодавно Закону України «Про національні меншини в Україні» виповнилося 20 років, тому деякі його норми нині вже потребують удосконалень.

З березня 2012 р. у Верховній Раді України зареєстровано два проекти закону «Про Концепцію державної етнонаціональної політики України», один з яких внесено Кабінетом Міністрів України, другий – народним депутатом України М. Джемілевим. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України провів аналіз зазначених документів і зробив висновок, що в цілому більш

⁷ Куц Ю. Досвід самоврядності національних меншин в пост-соціалістичних країнах Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pubupr/2010/2010-1/doc/4/04.pdf.

прийнятним, як база для подальшої нормотворчості у сфері етнонаціональної політики, є законопроект М. Джемілева. На відміну від урядового він має більш повний і чітко визначений категоріальний апарат, містить аналіз сучасного стану етносоціального та етнополітичного розвитку України й скерований на вирішення конкретних проблем етнонаціональних відносин. Він спрямований на реалізацію прав окремих етнічних груп, зокрема тих, що постраждали під час депортацій 1944 р., а також тих, які перебувають у демографічно-кризовому становищі (караїми, кримчаки). У законопроекті визнається за українською нацією, як національною більшістю, роль «провідного суб'єкта державотворення» і ставиться завдання «створення умов для всебічного розвитку національної більшості, формування її повноцінної самосвідомості як державотворчої української нації». Це є особливо важливим, оскільки дає змогу структурувати державну етнополітику на конкретній національній основі, більш об'єктивно підійти до питань про її цілі й засоби їх досягнення.

В урядовому ж законопроекті роль української нації зводиться до того, що вона «дала офіційну назву державі», що, до речі, є історично невірним. Як було зазначено під час круглого столу, у Верховній Раді з боку уряду внесено проект Концепції державної етнонаціональної політики України, підготовленої Міністерством культури України. Концепція містить не завжди коректні визначення, збереглися зовсім не обов'язкові визначення загальнонаукового змісту: «етнічна ідентичність» (до того ж подано в розумінні самоідентифікації), «етнонаціональні відносини», «етнос», «ксенофобія», «національна ідентичність», «толерантність». Водночас законопроект, поданий від імені М. Джемілева, містить визначення, які спрямують політику на вирішення проблем потенційно упосліджених соціальних й етнічних груп, зокрема «недомінуюча національна більшість» (усуваються підстави ігнорувати як об'єкти державної етнонаціональної політики групи етнічних українців-представників національної більшості, коли вони опиняються в меншості серед представників національних меншин, тобто є «меншиною у меншині»);

«репатріанти», «реемігранти», «українська діаспора» (аналогічно можуть ігноруватися як об'єкти етнополітики); «етнічна група» (термін, якого немає у Конституції України, але який відображає реальну етнополітичну проблему – появу нових численних іммігрантських груп, які, якщо їх не виділити термінологічно, можуть претендувати і на назву, і на правовий статус національних меншин з відповідним забезпеченням за рахунок держави тих колективних потреб, на які претендують традиційні національні меншини – освіту, участь у владі, ЗМІ національною мовою тощо); «заходи посиленої підтримки» (без нього й надалі надання певних дійсно потрібних певним етнічним спільнотам тимчасових пільг може за буквою, хоча й не за духом Конституції розцінюватися як дискримінація інших етнічних спільнот. Між тим, заходи посиленої підтримки потрібні для інтеграції раніше депортованих і репатрійованих спільнот, для виведення ромів зі стану соціального аутсайдерства, для поширення української мови хоча б відповідно до демографічної частки етнічних українців тощо).

2. Проблеми термінології, пов'язані з використанням понять «національні меншини» й «корінні народи» в законодавчих актах України

Незважаючи на підвищену увагу з боку правників до питання вдосконалення системи захисту прав національних меншин в Україні у визначенні конституційно-правового статусу поняття «національна меншина» часто ототожнюють із поняттям «корінний народ». Слід зазначити, що поняття «національна меншина» й «корінний народ» з точки зору міжнародної правової практики і вітчизняного законодавства не є тотожними. Так, згідно зі ст. 11 Конституції України, «держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної і релігійної самобутності всіх корінних народів і національних менших України». З точки зору правового тлумачення фахівців, ст. 11 Конституції України визначає і закріплює ставлення України як держави до

вирішення національно-культурних і мовних проблем і на рівні загальних засад і вирішує два питання. По-перше, конституційно визначає характер й основний зміст політики держави щодо української нації, яка за чисельністю є основою українського народу. Конституційно закріплено два основні напрями політики держави: сприяння «консолідації та розвитку української нації» як загальному напрямку практичної політики та сприяння розвитку «історичної свідомості, традицій і культури» української нації. По-друге, у ст. 11 конституційно визначаються також характер і мета політики держави щодо корінних народів і національних меншин. Ідеться про сприяння з боку держави розвитку їх «етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності». Як видно, ст. 11 Основного закону України вирізняє одне від одного поняття «корінний народ» і «національна меншина». Уживання таких термінів в Основному законі України містять ст. 92, 119. Натомість у Конституції України при відображенні прав і свобод громадян у ст. 53 використано лише термін «національна меншина». Стаття 53 «...Громадянам, які належать до національних меншин, відповідно до закону гарантується право на навчання рідною мовою чи на вивчення рідної мови в державних і комунальних навчальних закладах або через національні культурні товариства». За такого підходу використання зазначених термінів постають питання «Чому зазначено лише термін “національні меншини” і не вжито “корінні народи”, так як у ст. 11, 92, 119?», «Чи корінним народам не гарантуються окреслені права у ст. 53?» Подібні зауваження стосуються і ст. 10 Основного закону України.

Як зазначають фахівці, зокрема М. Шульга, поняття «народи корінні» має відносний характер. Воно застосовується насамперед до відсталих у своєму розвитку народів і вживається в правовому, міжнародно-правовому, історичному, етнографічному, етносоціологічному й деяких інших аспектах.

Термін «корінні народи» (англ. indigenous peoples) є в міжнародно-правовому лексиконі і використовується в різних документах Організації Об'єднаних Націй та інших міжнародних організацій. Зокрема, 1957 р. було прийнято

міжнародну Конвенцію про корінне та інше населення, що веде племінний спосіб життя. Її було спрямовано на захист цих народів від асиміляції, на захист їхньої самобутності, на збереження і розвиток їхньої культури, мови, релігії. У Женеві 1989 р. Міжнародна організація праці прийняла новий документ – Конвенцію про корінні народи і народи, що ведуть племінний спосіб життя в незалежних державах, який переглянув і розвинув деякі положення попереднього документа. У ст. 1 Конвенції 169 Міжнародної організації праці від 26.06.1989 р. зазначається, що корінне населення – це народи в незалежних країнах, які розглядаються як корінні з огляду на те, що вони є нащадками тих, хто населяв країну або географічну місцевість, частиною якої є ця країна, у період її завоювання або колонізації чи в період встановлення існуючих державних кордонів та які, незалежно від їх правового статусу, зберігають деякі або всі свої соціальні, економічні, культурні й політичні інститути ⁸.

Під час колонізації світу, що почалася в XV ст. і триває до XX ст., більшість корінних народів, особливо корінних нечисленних народів планети, опинилася під загрозою зникнення. Навіть коли не йшлося про фізичне зникнення корінних народів, їхні автохтонні мови в переважній більшості випадків підпадали під загрозу істотної деформації або навіть вимирання – як у формі спонтанної асиміляції, так і навмисного лінгвоциду. У США індіанців іменують «корінними американцями» (англ. native americans).

13 вересня 2007 р. Генеральна Асамблея ООН на одному з останніх засідань 61-ї сесії схвалила Декларацію про права корінних народів, яка покликана надати новий імпульс зусиллям міжнародного співтовариства щодо вирішення проблем близько 370 млн людей. Корінні народи, як зазначено в резолюції 61/295 Генеральної Асамблеї ООН від 13 вересня 2007 р., стали жертвами історичних несправедливостей

⁸ Конвенция 169 о коренных народах, ведущих племенной образ жизни, в независимых странах: Принята Генеральной конференцией Международной организации труда 26.06.1989 г. // Ліга: Закон. Професіонал 7.2.1 Copyright: ІАЦ Ліга 1001 - 2000 р.

в результаті... їх колонізації і позбавлення їх своїх земель, територій і ресурсів, що перешкоджає здійсненню ними, зокрема, свого права на розвиток відповідно до їх потреб та інтересів...

Що стосується вітчизняної практики визначення терміна «корінний народ», то законодавство України не встановлює жодних характеристик для його визначення. Більше того, незважаючи на широке обговорення проблеми правового статусу корінних народів і висування представниками організацій окремих етнічних груп вимог щодо визнання цих груп корінних народів України ця проблема є малодослідженою. У вітчизняній науці в галузі права не існує фундаментальних досліджень конституційно-правового статусу корінних народів.

Згідно з етнічним довідником корінні народи – це народи, які проживають у багатоетнічних суспільствах незалежних країн і є нащадками тих, хто населяв країну або географічну область, частиною якої є ця країна, у період її завоювання або колонізації, у період встановлення існуючих кордонів, які, незалежно від правового стану, зберігають деякі або всі свої соціальні, економічні, культурні й правові інститути. Обов'язковою ознакою приналежності до корінних народів є самоусвідомлення народу як корінного на цій території⁹. Названі характеристики, критерії й ознаки народів корінних не досить чіткі, оскільки в історичному плані дуже важко знайти ті племена, ті народи, які першими освоїли певну територію. Адже практично в усіх випадках виявляється, що в кожного народу на відповідній території були якісь попередники.

Свої дослідження проблемам корінних народів в Україні присвячували Л. Аза, Б. Бабін, С. Водотика, О. Курінний, О. Куц, В. Лісничий, Г. Лозко, О. Малиновська, О. Мироненко, А. Попок, В. Севрюков, В. Трощинський та ін. Зокрема, І Лопушинський зазначає, що сучасні міжнародно-правові документи щодо корінних народів визначають останні як «бездержавні нації», тобто такі, що не мають власної державності, а проживають на території держав, де домінуючі позиції

⁹ Етнічний довідник: у 3-х ч. / Л. Аза, Е. Афонін, Л. Васильєва, І. Винниченко, В. Євтух; НАН України, Інститут соціології. – К., 1997. – Ч. 3. – С. 95.

займають інші етноси. Саме тому демократичні держави, на території яких є самобутні корінні народи, беруть на себе зобов'язання виступати гарантом їхніх прав і забезпечувати умови для їхнього подальшого розвитку. Таким чином, сучасну тенденцію надавати корінним народам інший правовий статус, ніж національним меншинам, можна розглядати як своєрідну компенсацію за відсутність власної державності. Процеси законодавчого закріплення статусу корінних народів і підписання міжнародних угод щодо прав корінних народів є одним з інструментів зменшення напруження в суспільстві, зміцнення стабільності й безпеки, запобігання проявам сепаратизму¹⁰.

У поданому від імені М. Джемілева проекті закону «Про Концепцію державної етнонаціональної політики України» зроблено спробу сформулювати визначення і перелік корінних народів в Україні: «Корінний народ – автохтонна етнічна спільнота, етногенез якої відбувся на території в межах сучасних кордонів України, становить етнічну меншість в складі її населення і не має власного державного утворення за межами Української держави. Корінними народами в Україні є кримські татари, караїми, кримчаки». Однак уже перші апробації проекту Концепції викликали бурхливі дискусії, зокрема, у середовищі експертів, і законопроект не «дійшов» до сесійної зали Верховної Ради України.

Більше того, Україна стала серед країн колишніх республік СРСР, Азербайджана, Грузії, Російської Федерації, які утрималися від схвалення Декларації про права корінних народів від 13 вересня 2007 р. на 61-й сесії Генеральної Асамблеї ООН. Тоді Декларацію підтримали 143 держави, чотири держави – Канада, США, Нова Зеландія та Австралія – проголосували проти її схвалення, а 11 країн утрималися. За словами лідера кримських татарів Р. Чубарова, насторожена позиція значної частини політиків України до Декларації ООН багато в чому витікала саме з того, що українським законодавством

¹⁰ Лопушинський І. Проблема корінних народів в Україні: державна політика щодо законодавчого врегулювання питання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pub-upr/2011_3/doc/2/04.pdf.

так і не було сформульовано визначення поняття "корінні народи" та які етнічні групи на території України до них належать. "Просто кажучи, мої тодішні колеги потонули в теоретичних питаннях, а саме: хто в Україні є титульною нацією, корінними народами або національними меншинами. Стало зрозумілим, що потрібно приймати рамковий закон, у якому, у першу чергу, слід закріпити відповідну термінологію", - зазначив він.

Деякі науковці пропонують упровадити в українське правове поле критерії «корінний народ», які відповідають запропонованим Робочою групою щодо корінних народів під егідою ООН. У підготовленому цією групою проекті йдеться про проживання на землі предків або принаймні на частині цих земель; спільне походження від людей, які споконвіку населяли ці землі; спільну культуру в цілому або в деяких її конкретних проявах (таких, як релігія, племінний спосіб життя, належність до певної спільноти корінного населення, одяг, засоби господарювання, стиль життя тощо); мову (використання власної мови як єдиної мови, рідної мови, мови, яка застосовується для спілкування в родинних стосунках, або як основна, переважна, звична, загальна або звичайна); проживання в певних регіонах країни або в певних регіонах світу; інші істотні умови. Робоча група ООН допускає визнання спільноти «корінний народ» не за обов'язковою сукупністю всіх вищенаведених критеріїв, а за відповідністю навіть деяким з них. За такого підходу при вирішенні питання про надання народу статусу «корінного» не обов'язково може стати й ознака, за якою в міжнародне право було запроваджено безпосередньо термін «корінний народ» і яку винесено в назву відповідних документів – конвенцій Міжнародної організації праці (МОП) № 107 (1957) і № 169 (1989).

Як відомо, на статус корінних народів в Україні претендують кримські татари, караїми, кримчаки та уруми. Річ у тому, що в тексті Декларації ООН утверджується право корінних народів на самовизначення: «Корінні народи при здійсненні їх права на самовизначення мають право на автономію або самоврядування в питаннях, що належать до їхніх внутрішніх

і місцевих справ, а також шляхів і засобів фінансування їх автономних функцій».

У 2012 р. в м. Судак відбувся Міжнародний форум корінних народів, де обговорювалися проблеми збереження культурної самобутності цих народів, забезпечення їхніх прав. Зокрема. Д. Перкова, представниця давнього кримчацького народу, повідомила, що найбільше кримчаки потребують допомоги в збереженні їхньої культури й мови. «Перша й найстрашніша проблема – те, що наш народ є на межі зникнення. Нас залишилося всього 400 людей по Україні. Наш народ, на жаль, втратив свою мову. Це також страшна трагедія, бо немає мови – нема і народу», – зазначила вона. За словами Н. Кропотової, її народ – кримські караїми, яких в Україні налічується близько 1200 осіб, прагне повернути свої храми – кенаси, які за радянських часів були занедбані, а також відкрити національні школи. Крім того, караїми закликають відновлювати їхні архітектурні пам'ятки, такі як відома фортеця Чуфут-Кале в Бахчисараї. Подібні проблеми й в урумів (греко-татарів), яких лишилося близько 150 тис. Представниця урумів О. Цибік підкреслила, що її народ насамперед хоче відновити мову: «Ми зустрічаємося з багатьма проблемами, насамперед це проблема мови. Не всі знають свою рідну мову, не знають елементів культури. Тому нам потрібна підтримка держави для розвитку національних шкіл», – зазначила вона.

На сьогодні деякі науковці зараховують до корінних народів України українців і кримських татар, інші – українців, кримських татар, кримчаків і караїмів, тобто етноси, які сформувалися на території України, треті – пропонують зараховувати до корінних народів усіх, хто прожив на території держави понад 100 років, четверті – народи, які проживають в Україні впродовж трьох поколінь тощо. Разом з тим корінні народи можуть бути ідентифіковані у визначених географічних районах за наявності таких характеристик у різному ступені: 1. Тісний зв'язок із територією проживання їхніх предків і природних ресурсів у цих районах. 2. Самоідентифікація й ідентифікація іншими як членів визначеної культурної групи. 3. Рідна мова, що часто відрізняється від державної.

4. Наявність традиційних соціальних і політичних інститутів.
5. Орієнтація на традиційні засоби до існування.

Водночас дослідники застерігають від вживання чи ототожнення з поняттям «народи корінні» терміни «корінні жителі», «корінне населення». Вони мають загальний характер і застосовуються переважно як категорія, що дає змогу протипоставити себе категорії «приїжджих», «мігрантів». Проте конкретні ситуації бувають дуже заплутаними, і ці терміни не тільки не сприяють проясненню справи, а, навпаки, ще більше її заплутують. Наприклад, з огляду на вкоріненість, тобто тривалість життя в цій місцевості самої людини і її предків, вона може бути більш «корінною», ніж людина, що належить до корінного народу. Скажімо, українська сім'я, що прожила в Сибіру з часів столипінської реформи, а тепер переселилася в Україну, і єврейська сім'я, що проживає тут в десятому поколінні. У такому контексті з'ясування, хто «корінний», а хто «некорінний» демонструє лише напруження в міжетнічних відносинах.

Разом з тим у законодавстві Російської Федерації зроблено спроби визначити приналежність окремих народів до корінних народів країни. Так, ст. 69 Конституції РФ гарантує права корінних нечисленних народів відповідно до загально-визнаних принципів і норм міжнародного права й міжнародних угод Російської Федерації. Зі змісту статті випливає, що Росія відносить до корінних народів малочисленні народи, зокрема народи Півночі. Представники малих народів Півночі є повноцінними громадянами Російської Федерації і, крім того, наділені рядом пільг у галузі оподаткування, соціального забезпечення, освіти тощо. Особлива увага приділяється збереженню (за можливістю) відповідного стимулювання ведення традиційного господарства общинами корінних північан, наприклад заняття оленярством. Росіяни ж, як і татари та українці (що є найбільшими національностями в Російській Федерації) відповідно до чинного законодавства РФ до корінних народів не належить.

Невизначеність на законодавчому рівні правового статусу таких зафіксованих у Конституції України структурних етно-

компонентів, як національні меншини й корінні народи ставити перепони у виборі концептуальних підходів до віднесення різних етнічних груп до корінних народів. Так, залишається незрозумілим, на основі яких концепцій розроблено проект закону «Про внесення змін до Закону України “Про засади державної мовної політики”» зареєстрований у парламенті народним депутатом від фракції Партії регіонів О. Черноморовим. Зокрема, законопроект визначає російську мовою корінного народу й мовою міжнародного та міжнаціонального спілкування. У пояснювальній записці зазначається, що законопроект вводить у базовий закон про мови також поняття «корінний народ», яке використовується у чинній Конституції, а також визначає корінним народом росіян, які мешкають на землях, що ввійшли до складу сьогоднішньої Держави України, до створення цієї держави. І якщо українцям надано право бути «титульною нацією», то росіяни мають повне право називатися «корінним народом», а не «національною меншиною», якою вони не є ні за кількісним складом, ні за тим внеском, який зробили в розвиток нашої спільної цивілізації, ідеться в пояснювальній записці.

Подібна ситуація склалася і з поняттям «національна меншина». На думку більшості фахівців у галузі права, правове регулювання становища національних меншин в Україні має дві особливості. Перша полягає в тому, що законодавство України не встановлює жодних критеріїв для визначення національних меншин, за винятком неналежності до української національності і виявлення почуття національного самоусвідомлення та спільності між собою. Так, у ст. 3 Закону України «Про національні меншини» від 1992 р. зазначено: «До національних меншин належать групи громадян України, які не є українцями за національністю, виявляють почуття національного самоусвідомлення та спільності між собою». Інше визначення запропонувало Міністерство юстиції України, опублікувавши наприкінці 2001 р. власний варіант цього поняття: «До національних меншин належать громадяни України, іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах і які не є українцями за

національністю, менші за чисельністю ніж українці, виявляють почуття національного самоусвідомлення та спільності між собою і готові добровільно зберігати і розвивати свою етнокультурну самобутність»¹¹.

Проте ряд вітчизняних науковців у галузі юридичних наук звертають увагу на необхідність уточнення поняття «національна меншина» в українському законодавстві. На думку О. Бикова, «національні меншини – це громадяни, які проживають на території України, не є етнічними українцями та за чисельністю перебувають у меншості, відрізняючись від етнічних українців своєю мовою, культурою і традиціями, виявляючи національне самоусвідомлення. Вони є елементом суспільного ладу, а отже, усіх основних систем: політичної, економічної, соціальної, культурної та інших»¹². М. Товт вважає, що до «національних меншин, відповідно до закону, можуть належати групи громадян держави, які постійно проживають на її території; підтримують довгострокові, міцні, тривалі зв'язки з цією країною; демонструють характерні етнічні, культурні, релігійні або лінгвістичні характеристики; кількісно достатньо представлені; мотивуються зацікавленістю зберегти те, що становить їх спільну ідентичність, включаючи культуру, традиції, релігію та мову»¹³. В. Євтух пропонував зарахувати до національних меншин «групи громадян України неукраїнської національності, які проживають на її території, є меншими за чисельністю від української нації, виявляють почуття національного самоусвідомлення та спільності між собою і зацікавленості добровільно зберігати й розвивати свою етнокультурну самобутність»¹⁴.

¹¹ Порівняльна таблиця до проекту закону України «Про внесення змін до Закону України «Про національні меншини в Україні» // Моя Родина. – 2001. – 13 дек.

¹² Биков О. Конституційно-правовий статус національних меншин в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.02 / Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К., 2001. – С. 3.

¹³ Товт М. Міжнародно-правовий захист національних меншин (тенденції сучасного розвитку). – Ужгород, 2002. – С. 49.

¹⁴ Євтух В. Етнополітика в Україні: правничий та культурологічний аспекти. – К.: Фенікс, 1997. – С. 36.

Що стосується світової правової практики, то в сучасних монографічних дослідженнях зазначається, що в західноєвропейській етнології вже існує кілька досить вдалих визначень і концепцій національної меншини. Зокрема, Р. Шермсргорн писав, що вживаємо термін «меншинна група» для визначення будь-якої етнічної групи..., яка становить менше половини населення цього суспільства, але є помітною підсистемою з обмеженим доступом до центральних посад та активної діяльності в економічних і політичних установах суспільства, яке розуміється як «нація-держава».

Це визначення зазнало деяких уточнень і змін. Зробив це 1978 р. датський етносоціолог Ганс Ван Амерсфорт. В одній зі статей він виклав свою альтернативну концепцію, у якій, зокрема, зазначив, що меншина має три властивості:

1. Меншина – це безперервна спільнота в середині населення держави. Ця безперервність має два важливі аспекти: а) меншина складається з кількох поколінь; б) належність до меншини має пріоритетність над іншими формами соціальної категоризації.

2. Чисельний стан меншини позбавляє її можливості брати активну участь у політичному процесі.

3. Меншина має об'єктивне несприятливе становище у чотирьох таких «суспільних» сферах: а) законодавчій системі; б) системі освіти; в) ринку праці; г) ринку житла.

Доповнює цей підхід до визначення нацменшин професор Йельського університету М. Сміт. Відповідно до його запропонованої концепції, для об'єктивного аналізу й адекватного висвітлення становища тієї чи іншої групи потрібно, з одного боку, визначити, які несприятливі фактори відбиваються де-юре й де-факто на її політичному, юридичному й соціальному статусові, з іншого – як позначаються на цьому статусі її чисельність, культура, історія тощо. Він, зокрема, запропонував докладно вивчати формальні й неформальні групи з іншими групами суспільства з тим, щоб визначити, ці відносини служать чи служили формуванню або збереженню її особливих атрибутів, включно із чисельністю, розміщенням, ресурсами, зайнятістю, здоров'ям, мовою, культурою, релігією, політичними правами тощо.

За таких різноманітних концептуальних підходів щодо визначення поняття «національні меншини» науковці стверджують, що це не знімає з порядку денного питання про подальше його вдосконалення. Для більш глибокого розуміння цього унікального феномена потрібен спеціальний аналіз основної форми його існування і функціонування – нації, зокрема, її численних теорій, зазначається у висновках дослідників. Особливо важливого значення ця проблема набуває для міжнародного права й діяльності відповідних міжнародних організацій ООН, ЮНЕСКО, МОП та ін. Адже, як зазначалося в одній із доповідей Міжнародної групи з прав меншин, термін «меншина» є невизначеним у більшості документів міжнародного права. Подальша конкретизація змісту поняття «національна меншина» міститься в міжнародно-правових документах, зокрема в робочому документі ООН «Визначення меншин» (1996), який розглядає цю правову категорію у зв'язку з іншими суміжними поняттями. Стаття 1: «Меншина означає групу осіб, які постійно проживають на території держави, є чисельною меншістю стосовно решти населення цієї держави, тобто складають менше половини її населення, мають національні, етнічні, релігійні, мовні, а також інші пов'язані з ними характеристики, культуру, традиції і т. д., які відрізняються від відповідних характеристик решти населення і які виявляють прагнення до збереження, існування і самобутності такої групи». Стаття 5: «До меншин не відносяться: а) корінні народи; б) групи осіб, які розглядаються як народи і,

відповідно, мають право на самовизначення; в) групи осіб, які мають згадані вище характеристики і явно не прагнуть до збереження своєї самобутності; г) групи осіб, які мають згадані вище характеристики, але є настільки малочисельними, що відсутня об'єктивна можливість встановити для них якийсь спеціальний режим захисту». Стаття 6: «Якщо є якісь сумніви у тому, що групи, згадані в п. 1 попередньої статті, не прагнуть до збереження своєї самобутності, діє презумпція, що вони прагнуть до її збереження». Стаття 7: «У разі виникнення питання про вжиття до якоїсь групи осіб поряд з визначенням меншин якогось іншого визначення, перевага

надається визначенню, застосування якого тягне за собою надання даній групі найбільш сприятливого режиму, якщо неможливе поєднання таких визначень і режимів, що витікають з цих визначень»¹⁵.

Друга особливість полягає у виявленні проблеми при визначенні приналежності до національних меншин на території тих регіонів України, де українців за національністю проживає менше, зокрема в Криму. У вирішенні цієї проблеми фахівці також радять звернути увагу при визначенні нацменшин за мовною ознакою в тих регіонах, де таких громадян України фактично є меншість, а отже, вони також потребують захисту. За даними Всеукраїнського перепису населення 2001 р., специфіку мають регіональні виміри етнічного складу населення України. Так, у АР Крим, українці становлять лише 24 % населення, кримські татари – 12, 5 %, в Одеській області українці становлять 63 % населення, серед національних меншин (крім росіян) виділяються болгари (6,1 %), молдовани (5 %) і гагаузи (1,1 %), у Закарпатській області друге, третє і п'яте місця за чисельністю після українців посідають угорці (12 %), румуни (2,6 %) і роми (1,1 %). У Донецькій області 1,2 % міського населення становлять греки. Такі дані демонструють потребу врахування регіональних контекстів у розробці й реалізації державної етнополітики.

Водночас правники вбачають закладені в Законі України «Про національні меншини в Україні» (1992) рішення позитивними. Одним з таких рішень, на думку фахівців, є те, що цей Закон імплементував норми міжнародно-правових актів з прав національних меншин, а в дечому випередив і перевершив їх. Закон визначає національні меншини як групи громадян України, які не є українцями за національністю, виявляють почуття національного самоусвідомлення і спільності між собою (ст. 3), а отже, не встановлюються жодних критеріїв визначення меншин на кшталт кількості, тривалості проживання на території України тощо.

¹⁵ Котляр Ю. Методологічні основи термінології, пов'язаної з національними меншинами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/lans/2008_2/2-4.pdf.

Поряд з терміном «національна меншина» використовується як синонім термін «етнічна меншина», який виник у 50-х роках ХХ ст. На думку Ю. Котляра, поняття «етнічна меншина» і «національна меншина» не тотожні, хоча й близькі за змістом, оскільки вони є похідними від категорій «етнос» і «нація»¹⁶. Поняття «етнічна меншина» ширше за змістом, ніж «національна меншина». Виникнення етнічних меншин пов'язано з формами існування етносів: компактною (ареальною) – у межах однієї території і розсіяною (дисперсною) – на різних територіях. Групи етносу, що зберігають його якісні ознаки – мову, культуру, релігію, відчуття тотожності з ним на іноетнічних територіях і становлять меншість відносно до корінного етносу, називають етнічними меншинами. Більшість етносів, які представлено в Україні як меншини, існує у формі самостійних етнополітичних організмів – національних держав, за винятком циган. Що ж стосується кримських татар, кримчаків і караїмів, то на них поширюється статус національних меншин, хоча в історичному минулому ці етноси формувалися на території України й мали тут свою державність (кримські татари)¹⁷. Подібний підхід до розрізнення понять «національна меншина» й «етнічна меншина» підтримує О. Рафальський¹⁸. На його думку, під національною меншиною розуміють групу осіб, яка, зберігаючи риси етнічної меншини, претендує на особливі політичні права, включаючи національно-територіальну автономію.

Таким чином, подальше окреслення завдань вирішення цієї проблематики полягає в необхідності законодавчого формулювання понять «національна меншина» й «корінний народ», їх розмежування, визначення доцільності їх подальшого використання в законодавчих документах України, і якщо так,

¹⁶ Котляр Ю. Методологічні основи термінології, пов'язаної з національними меншинами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/lans/2008_2/2-4.pdf.

¹⁷ Рафальський О. Поняття «національна меншина» в етнополітичному дослідженні // Наукові записки. Збірник. Вип. 8. – К.: ІПіЕНД, 1999. – С. 178–179.

¹⁸ Там само.

то встановлення їх конституційно-правового статусу. Також варто врахувати думку частини дослідників, які вважають термін «меншість» образливим і наголошують на доцільності використання більш толерантного наукового поняття – «національна та етнічна група». У зв'язку з цим деякими експертами-правниками порушується питання про необхідність формування вітчизняних підходів з урахуванням світової практики до визначення цих понять, віднесення окремих етнічних спільнот до корінних народів України, якщо така група громадян є в Україні. На їхню думку, вирішення питання є законодавчій площині прийняття окремих законодавчих актів, у яких було б чітко визначено поняття «корінний народ», закріплювався б його конституційно-правовий статус, який визначає коло його конституційних прав і обов'язків, гарантій тощо. Власне цим і зумовлено потребу вироблення Концепції державної політики України в галузі прав корінних народів, термінової розробки та ухвалення відповідних законів. Оскільки на сьогодні Конституція визнає корінні народи в Україні, однак законодавчо не врегульовано питання, хто з національних груп належить до них.

За таких обставин правники стверджують, якщо в Україні є певна група громадян, які можуть бути віднесені до корінних народів, то на них на сьогодні поширюється правовий статус національних меншин, закріплений у Законі України «Про національні меншини» від 1992 р. та інших законодавчих документах, що не узгоджується з міжнародною практикою формування системи захисту національних меншин і корінних народів. Права деяких етнічних спільнот, що мешкають на території України, не може бути забезпечено в рамках діючого законодавства про національні меншини з огляду на історичні, соціально-культурні й політичні чинники, що виникли внаслідок автохтонного походження цих спільнот. У разі подальшого визнання Конституцією того, що в Україні, крім українців, є й інші корінні народи й національні меншини, покладає зобов'язання на державу забезпечити їм права в повному обсязі, а принцип верховенства права приведе до того, що рано чи пізно всі права національних меншин

і корінних народів країни мають знайти відображення у вітчизняному законодавстві (*Матеріал підготовлено за інформацією таких джерел: Портал Верховної Ради України* (<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2494-12Щ>); *Національний інститут стратегічних досліджень* (<http://www.niss.gov.ua/articles/894>); *Конгрес національних громад України* (<http://www.kngu.org/index.html>); *Український центр культурних досліджень* (http://cultural-studies.in.ua/zy_2005_1_11.php); *Лабораторія законодавчих ініціатив* (<http://parlament.org.ua/upload/docs/Tyshchenko-Note%20on%20minorities.pdf>); *BBC Україна* (http://www.bbc.co.uk/ukrainian/mobile/news/2010/08/100811_c_rimea_nations_hb.shtml); *Тиждень.ua* (<http://tyzhden.ua>); *TVI* (http://tvi.ua/new/2013/01/11/azarov_ne_khoche_nacionalnosti_v_pasporti); *Персонал-плюс* (<http://www.personal-plus.net/106/51.html>); *Українська етнографія* <http://etno.uaweb.org>).

ЗАКОНОДАВЧА ВЛАДА

Голова Верховної Ради В. Рибак сподівається, що цього тижня парламент працюватиме, і такі ганебні явища, як бійки та голосування один за одного, залишаться в минулому. Таку думку В. Рибак висловив в інтерв'ю телеканалу «Рада» після тестування системи для голосування «Рада-3» із сенсорною клавішею.

Керівник парламенту повідомив, що 15 лютого відбулася чергова нарада за участі керівників депутатських фракцій, на якій розглядалося питання щодо шляхів розблокування роботи Верховної Ради. Він зазначив, що потребують розгляду, зокрема, законопроекти євроінтеграційного спрямування, проекти законів щодо підвищення та індексації зарплат, пенсій, інших соціальних виплат, будівництва доступного житла. Люди, підкреслив В. Рибак, чекають на поліпшення якості освіти, медичних послуг, запровадження європейських стандартів в усіх сферах життя.

В. Рибак поінформував, що в сесійному залі він пересвідчився, що система для голосування із сенсорною клавішею працює. Однак, зазначив він, при її включенні і спробі проголосувати виявилось, що голосування за кількох осіб цілком можливе.

«То хіба цю систему ми очікували? – запитав Голова Верховної Ради. – Тому у мене дещо такий крамольний висновок у душі: цю систему, сенсорну кнопку і запускали, щоб фальсифікувати голосування у Верховній Раді». «Бо керівники, які п'ять років тому зробили цю систему, чогось її не запускали, і сьогодні наполягають, аби я узаконив фальсифікації», – додав він.

Керівник парламенту заявив, що він за жодних обставин не прийме рішення про введення в дію такої системи (*Офіційний портал Верховної Ради України* (<http://portal.rada.gov.ua>). – 2013. – 15.02).

Фракції партії «Батьківщини» і «Свободи» прийняли рішення ночувати в сесійному залі Верховної Ради. Про це повідомив депутат від «Батьківщини» В. Ар'єв у своєму «Твітері». Як відомо, 18 лютого ввечері опозиційні депутати зібралися в сесійному залі Верховної Ради на термінове засідання, пов'язане з планами Партії регіонів захопити парламентську трибуну силовими методами.

Депутати від УДАРу вже 15 днів блокують президію сесійного залу Верховної Ради з вимогою персонального голосування, ночуючи в парламенті (*Українська правда* (www.pravda.com.ua). – 2013. – 18.02).

Фракція «Батьківщина» ініціює досрочні парламентські і президентські вибори. Об цьому заявив на брифінге лідер фракції А. Яценюк.

«Мы готовы к досрочным выборам в Верховную Раду и выборам Президента», – сказал он. В свою очередь его первый заместитель С. Соболев уточнил: «Наша политическая сила иницирует процесс новых выборов».

С. Соболев отметил, что сегодняшняя беседа фракции «Батьківщина» с руководителем парламента, к сожалению, закончилась ничем. «Именно поэтому официально было заявлено, что наша политическая сила инициирует процесс новых внеочередных парламентских выборов. Это фактически единственный способ выйти из этого кризиса», – добавил он. Депутат сообщил, что с 18 февраля начинается создание рабочей группы, в которую приглашаются представители всех фракций для создания нового избирательного закона. «Мы обратились к председателю парламента, чтобы он передал суть нашего разговора Президенту Украины Виктору Януковичу», – сказал он (*МинПром – інформація бизнес-класа* (<http://minprom.ua>). – 2013. – 18.02).

Фракции Верховной Рады создали рабочую группу, которая должна подготовить предложения относительно обеспечения персонального голосования парламентариев. Об этом на брифинге сказал председатель фракции УДАР В. Кличко.

Он сообщил, что на совещании 18 февраля, начавшемся в 13:00, представителями парламентских фракций был найден компромиссный вариант обеспечения персонального голосования, который якобы устраивает все политические силы.

«Поэтому в этом направлении создана рабочая группа, в которую входят все представители политических сил», – сказал он. В. Кличко уточнил, что 19 февраля в 09:30 состоится встреча председателей парламентских фракций.

«Мы надеемся, что мы сможем найти наконец-то выход из того политического кризиса, в котором находится на сегодняшний день парламента. Мы обсудим варианты, и я уверен, что эти варианты мы сможем реализовать», – сказал лидер фракции.

Вместе с тем В. Кличко отказался уточнить, в чем заключается компромиссный вариант обеспечения персонального голосования, отметив при этом нецелесообразность обнародования такого варианта до итогов работы созданной рабочей группы. Он также выразил надежду, что до 10:00 19 февраля фракции смогут прийти к компромиссу и парламента начнет

свою роботу ((*Finance.ua* (<http://news.finance.ua>). – 2013. – 18.02).

У Партії регіонів радять утриматися від обговорення сценарію перевиборів до парламенту. Про це на брифінгу заявив лідер фракції Партії регіонів О. Єфремов.

«Якщо парламент не буде працювати 30 днів, то Президент отримує право застосувати цю норму, розпустити парламент. Буде він це робити чи ні – це його право. Але я би такими речами не грався в тій економічній ситуації, в якій знаходиться держава», – сказав він. «Це безглуздо, якщо політики, яких обрали, не можуть домовитися між собою і держава має витратити мільйонні кошти, щоб задовольнити примхи деяких політиків. Я би утримався взагалі сьогодні обговорювати цю тему», – додав О. Єфремов (*Українська правда* (www.pravda.com.ua). – 2013. – 18.02).

Депутаты должны нести ответственность за несоблюдение Регламента Верховной Рады, в частности, за блокирование ее работы. Об этом заявил глава фракции Партии регионов А. Ефремов.

«Мы должны, в конце концов, перестать смешить мир и прекратить устраивать побоища в сессионном зале. Для этого мы должны определить ответственность депутатов за нарушение Верховной Рады, и, в частности, нормы Регламента, запрещающей блокирование парламента», – сказал он. А. Ефремов также предложил лишать депутатов полномочий за их отсутствие на рабочем месте. «Если депутат не работает и не выполняет свои обязанности, то он, как и любой человек, должен нести ответственность», – подчеркнул он.

По мнению главы фракции ПР, необходимо выписать в законе, что если депутат не присутствует на рабочем месте в течение определенного времени, ему делается замечание. «Если он на него не реагирует, значит, спикер или группа депутатов имеют право обратиться в определенную инстанцию с целью

лишення цього депутата повномочий», – пояснив «регіонал» *(МинПром – інформація бизнес-класа (<http://minprom.ua>)). – 2013. – 18.02).*

У Партії регіонів пропонують запровадити механізм відкликання народного депутата. Зокрема у депутата хочуть забрати мандат за блокування трибуни. Про це йдеться в зареєстрованому у Верховній Раді народним депутатом від ПР В. Олійником законопроекті «Про внесення змін до деяких законів України (щодо забезпечення роботи Верховної Ради України)».

У проекті запропоновано визначити на законодавчому рівні право порушувати питання про відкликання народного депутата України. Автор пропонує наділити таким правом голову Верховної Ради України за власною ініціативою або на вимогу не менше 226 народних депутатів України, а також за письмовою вимогою 10 % виборців від їх загальної кількості у відповідному мажоритарному окрузі, зібраних за процедурою, встановленою законом.

Відповідно до законопроекту, Голова Верховної Ради звертається до Вищого адміністративного суду України з позовом про визнання народного депутата України відкликаним. Підставою для відкликання народного депутата є: невиконання обов'язків, що покладені на народного депутата, здійснення народним депутатом голосування за іншого депутата, перешкоджання народним депутатом розгляду питань порядку денного, у тому числі шляхом блокування трибуни, перешкоджання роботі головуючого на пленарному засіданні, прогули, а також голосуванню інших народних депутатів. Повноваження народного депутата припиняються з дня прийняття Вищим адміністративним судом України рішення про визнання народного депутата відкликаним.

У разі прийняття судового рішення про визнання відкликаним народного депутата України, якого було обрано в багатомандатному виборчому окрузі, заміщення депутата не відбувається, депутатський мандат такого народного депутата

залишається вакантним до проведення чергових або позачергових виборів народних депутатів.

У разі прийняття судового рішення про визнання відкликаним народного депутата України, якого було обрано в одномандатному виборчому окрузі, в одномандатному виборчому окрузі, де було обрано такого народного депутата, проводяться проміжні вибори. У разі зменшення кількісного складу Верховної Ради України менше двох третин від її конституційного складу у зв'язку з припиненням повноважень народних депутатів, визнаних відкликаними, позачергові вибори народних депутатів відбуваються за мажоритарною системою в одномандатних виборчих округах за виборчими процедурами, встановленими Законом України «Про вибори народних депутатів України» для проведення виборів народних депутатів за мажоритарною складовою змішаної виборчої системи (*Zaxid.net* (http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?regionali_hochut_vidbirati_mandati_za_blokuvannya_radi&objectId=1278149). – 2013. – 18.02).

Ответственность за персональное голосование депутатов Верховной Рады должны нести главы фракций и партий. Такое мнение выразил лидер Коммунистической партии Украины П. Симоненко, сообщила пересс-служба КПУ.

«Учитывая, что на прошлой неделе журналисты протестировали сенсорную кнопку и подтвердили, что она не обеспечивает персональное голосование, я предложил, чтобы в начале каждого заседания глава ВР Владимир Рыбак объявлял о тех, кого нет в зале, и после этого за карточки этих депутатов отвечали бы лидеры фракций», – сказал он.

П. Симоненко отметил, что ни одна сторона не поддержала его предложение. Он подчеркнул, что таким образом и оппозиция, и представители власти показали, что они боятся брать на себя политическую ответственность (*МинПром – информация бизнес-класса* (<http://minprom.ua>). – 2013. – 18.02).

Представники парламентських фракцій Партії регіонів, Комуністичної партії, політичної партії УДАР провели зустріч із завідувачем відділу по роботі з країнами Європи Генерального департаменту міжнародних відносин Центрального Комітету Комуністичної партії Республіки Куба Н. Каррільо. Учасники зустрічі, яка відбулася на прохання кубинської сторони, відзначили важливість розширення та зміцнення співробітництва між Україною та Республікою Куба. Зокрема, І. Спірініна, представник КПУ, висловила сподівання щодо інтенсифікації міждержавних взаємовідносин на рівні парламентів та міжпарламентських груп дружби.

Під час зустрічі сторони також обговорили сучасний стан українсько-кубинських відносин та відзначили необхідність налагодження сталих парламентських контактів. Значну увагу було приділено обговоренню подальшого розвитку торговельно-економічного та культурно-гуманітарного співробітництва. Ішлося, зокрема, про інтенсифікацію співпраці за напрямом лікування та оздоровлення дітей з України, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. Народні депутати України висловили вдячність уряду Республіки Куба за надання медичних послуг за лікувальною програмою «Діти Чорнобиля».

Н. Каррільо висловив сподівання щодо інтенсифікації співпраці в розвитку двосторонніх політичних, економічних та торговельних зв'язків, наголосив на важливості розвитку двосторонніх взаємин у сфері охорони здоров'я, фармацевтичної галузі тощо. На думку Н. Каррільо, Республіка Куба має можливість залучати прямі інвестиції в Україну саме до сфери охорони здоров'я (медицини та фармацевтики), у якій Республіка Куба досягла значних успіхів та має певні переваги (*Офіційний портал Верховної Ради України (<http://iportal.rada.gov.ua>).* – 2013. – 15.02).

Голова Комітету з питань державного будівництва та місцевого самоврядування Д. Жванія та секретар комітету

Р. Князевич провели зустріч із координатором проектів ОБСЄ в Україні, послом М. Джарбусиною й представниками офісу координатора проектів ОБСЄ в Україні.

Керівники комітету висловили подяку координатору проектів ОБСЄ в Україні за попередню конструктивну співпрацю з комітетом у секторі розвитку місцевої та регіональної демократії, виборчого законодавства. Д. Жванія зауважив, що як для парламенту України, так і для комітету має велике значення високопрофесійна експертиза національного виборчого законодавства фахівцями ОБСЄ.

Під час зустрічі також було обговорено питання стосовно строку повноважень органів місцевого самоврядування, обраних на чергових виборах у жовтні 2010 р., та наступних чергових місцевих виборів; акцентовано увагу, що однією з головних проблем, які стоять сьогодні на порядку денному, є вибори Київради і мера Києва.

Як зазначив секретар комітету Р. Князевич, досвід організації і проведення парламентських виборів 31 жовтня 2012 р. засвідчив, що сьогодні проблема існує не в положеннях Закону України «Про вибори народних депутатів України», а в їх застосуванні. Р. Князевич зазначив що «недоцільно змінювати виборче законодавство на марші». За його словами, сьогодні найбільш актуальними є питання вдосконалення закону про місцеві вибори та вибори Президента України (*Офіційний портал Верховної Ради України* (<http://portal.rada.gov.ua>). – 2013. – 15.02).

Голова комітету з питань прав людини, національних меншин і міжнародних відносин В. Пацкан та перший заступник голови комітету А. Шевченко провели зустріч з Надзвичайним і Повноважним Послом Республіки Молдова в Україні І. Стевіле.

Голова комітету зазначив, що комітет, відповідно до покладених на нього завдань, співпрацює з багатьма міжнародними інституціями, такими як Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, Міжнародна організація з міграції,

Комісія ООН з прав людини, Рада Європи, Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ).

І. Стевіле повідомив учасників зустрічі про те, що в Україні проживає приблизно 400 тис. молдаван. За його словами, це найчисленніша молдавська діаспора з усіх країн світу. Посол зазначив також, що в національній структурі сучасного населення України молдавани та румуни становлять 0,6 %, концентруючись здебільшого в районах їх традиційного розселення – Буковина, Одещина, Миколаївщина. За словами І. Стевіле, українське населення Молдови становить у його країні третю за чисельністю лінгвістичну спільноту, оскільки носіями української мови в Молдові є понад 180 тис. осіб.

Під час зустрічі сторони обговорили можливості активізації співпраці на рівні парламентських комітетів, що, на думку сторін, сприятиме вирішенню актуальних питань українсько-молдавського співробітництва (*Офіційний портал Верховної Ради України (<http://portal.rada.gov.ua>). – 2013. – 18.02*).

Народний депутат Верховної Ради України Л. Миримський пропонує на законодавчому рівні дозволити в Україні подвійне громадянство, відповідний проект закону зареєстрований у парламенті в п'ятницю, 15 лютого.

Проект закону передбачає, що при отриманні будь-яким українським громадянином, що досягнув 18-річного віку, громадянства іноземної держави немає необхідності відмовлятися від громадянства України. Потрібно лише надати документи, що підтверджують наявність громадянства іноземної держави до центрального органу виконавчої влади з питань громадянства, який поставить в українському паспорті відмітку про наявність громадянства іноземної держави. Якщо громадянин України набув громадянство (підданство) іншої держави або держав, то у правових відносинах з Україною він визнається лише громадянином України.

Згідно з документом, іноземці також мають право за власним бажанням, не відмовляючись від громадянства своєї держави, клопотати про прийняття їх у громадянство України.

Разом з тим документ залишає принцип єдиного громадянства в Україні, не змінюючи його формулювання: «єдине громадянство – громадянство держави Україна, яке виключає можливість існування громадянства адміністративно-територіальних одиниць України».

На думку автора законопроекту, система подвійного громадянства поширена в усьому світі, і якщо Україна прагне до Європи, її громадянам також необхідно дозволити мати два паспорти (*ZN.UA (<http://dt.ua/POLITICS/radi-zaproponuvati-dozvoliti-v-ukrayini-podviyne-gromadyanstvo.html>). – 2013. – 15.02*).

ВИКОНАВЧА ВЛАДА

Президент України В. Янукович вимагає від керівників місцевої влади ефективної роботи та високого фахового рівня. Про це глава держави заявив під час зустрічі з кандидатами на посади голів районних держадміністрацій.

«Якщо ви прийняли рішення йти на ці посади – ви не маєте права працювати погано, навіть добре – ви повинні працювати відмінно», – наголосив Президент. В. Янукович підкреслив, що кожен керівник відповідно до стану справ на місцях повинен визначити пріоритети своєї роботи та неухильно їх дотримуватися.

«Ви не повинні бути байдужими до людей. Тільки довіра людей може бути фундаментом успіху в тій чи іншій справі. Бути керівником райдержадміністрації – це завжди бути поруч із людьми, завжди розділяти їх життя, розуміти їх проблеми і їх труднощі і допомагати їх вирішувати своєчасно», – наголосив глава держави (*Офіційне інтернет-представництво Президента України (www.president.gov.ua). – 2013. – 15.02*).

Президент України В. Янукович закликає керівників районних державних адміністрацій бути відкритими до

діалогу з бізнесом, громадськими організаціями та засобами масової інформації. Про це глава держави заявив на зустрічі з кандидатами на посади голів РДА.

«Створювати умови для розвитку бізнесу, застосовувати механізм державно-приватного партнерства, співпрацювати із громадськими організаціями і політичними партіями, щоб знімати гострі питання», – сказав Президент. За словами В. Януковича, така взаємодія повинна бути системною (**Офіційне інтернет-представництво Президента України** (www.president.gov.ua). – 2013. – 15.02).

Україна повинна працювати над підвищенням своєї конкурентоспроможності у світі. Про це заявив Президент України В. Янукович на зустрічі з кандидатами на посади голів районних державних адміністрацій.

В. Янукович навів як приклад реалізацію українською компанією складних інфраструктурних проектів у Туркменістані. Зокрема, ідеться про будівництво мосту через річку Амудар'ю, у відкритті якого В. Янукович нещодавно взяв участь. «Наші спеціалісти за тисячі кілометрів приїхали і показали дуже високий клас роботи. Це означає, що ми можемо бути конкурентоздатними», – сказав Президент.

Глава держави також наголосив на важливості роботи над збільшенням обсягів продукції з високою доданою вартістю. «Чим більше товарів із високою доданою вартістю, тим кращий фінансовий результат. Ми повинні про це постійно думати», – зазначив він.

Президент окремо звернув увагу на важливість економізації зовнішньої політики держави. «Ми повинні навчитися перемагати в жорсткій конкурентній боротьбі, захищати наші національні інтереси», – підкреслив В. Янукович.

Крім того, за його словами, нагальним завданням є пошук шляхів зменшення імпорту товарів. «Ми повинні весь час працювати над зменшенням імпорту і над збільшенням експорту. Збільшення експорту – це підтримка вітчизняного товаровиробника», – сказав Президент.

В. Янукович також наголосив на важливості покращання умов для ведення бізнесу в Україні, створення сприятливих умов для інвесторів. «Якщо ми створюємо механізми цієї державної політики – до нас будуть їхати інвестори, вони відчуватимуть себе захищеними», – зазначив він (*Офіційне інтернет-представництво Президента України* (www.president.gov.ua)). – 2013. – 15.02).

У День вшанування учасників бойових дій на території інших держав Президент України В. Янукович у Києві поклав квіти до Меморіального комплексу громадянам України, загиблим в Афганістані.

У церемонії також взяли участь Голова Верховної Ради В. Рибак, Прем'єр-міністр М. Азаров, голова Київської міської державної адміністрації О. Попов, голова Української спілки ветеранів Афганістану С. Червонописький, представники громадськості. Учасники церемонії вшанували пам'ять загиблих хвилиною мовчання (*Офіційне інтернет-представництво Президента України* (www.president.gov.ua)). – 2013. – 15.02).

За підсумками 2012 р. в Україні очікується збереження економічного зростання. Про це заявив Президент України В. Янукович в інтерв'ю аналітичному журналу «Україна і світ. Глобальний порядок денний 2013», створеному у співпраці The New York Times News Service & Syndicate і газети «Сьогодні».

Він зазначив, що Українська держава постійно вивчає ситуацію у світі і шукає захисні механізми для вітчизняної економіки. Зокрема, велика увага приділяється забезпеченню стабільності ситуації в макрофінансовій сфері. Важливим чинником мінімізації негативних наслідків світової кризи для України Президент назвав зростання внутрішнього попиту та підвищення стійкості економіки держави до зовнішніх ризиків шляхом стимулювання ділової активності, впровадження реформ.

«Міжнародний досвід, і перш за все, досвід наших найближчих сусідів, свідчить про те, що стабільні темпи зростан-

ня може забезпечити тільки модернізована економіка», – зазначив В. Янукович. Він нагадав, що з цією метою реалізується Програма економічних реформ, розрахована на період до 2014 р. Президент зазначив, що подальше просування реформ, їх стимулюючий вплив на темпи економічного розвитку дає змогу прогнозувати темпи зростання реального ВВП у 2013 р. на рівні 3,4 % (*Офіційне інтернет-представництво Президента України (www.president.gov.ua)*). – 2013. – 15.02).

На нинішньому етапі розвитку відносин з Європейським Союзом першочерговим завданням для України є укладення Угоди про асоціацію, що передбачає створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі. Про це заявив Президент України В. Янукович в інтерв'ю аналітичному журналу «Україна і світ. Глобальний порядок денний 2013», створеному у співпраці The New York Times News Service & Syndicate і газети «Сегодня».

В. Янукович нагадав, що у 2012 р. Угоду про асоціацію було парафоровано. «Сьогодні і Україна, і ЄС здійснюють активну підготовку до її підписання», – підкреслив він. Глава держави висловив упевненість, що саміт Україна – Європейський Союз, запланований на 25 лютого 2013 р., «дозволить максимально зблизити позиції у вирішенні актуальних питань нашого двостороннього співробітництва».

«Європейська інтеграція залишається незмінним зовнішньополітичним пріоритетом і стратегічним курсом розвитку країни», – наголосив В. Янукович (*Офіційне інтернет-представництво Президента України (www.president.gov.ua)*). – 2013. – 15.02).

У рамках продовження реформ аграрного сектору у 2013 р. планується розробити два найважливіші документи – Стратегію розвитку аграрного сектору економіки та Стратегію сталого розвитку сільських територій. Про це

Президент України В. Янукович повідомив в інтерв'ю журналу «Україна і світ. Глобальний порядок денний 2013», створеному у співпраці The New York Times News Service & Syndicate і газети «Сьогодні».

«У них будуть закладені кардинально нові підходи до державної політики у сфері розвитку агропромислового комплексу та сільської місцевості, що базуються на європейських принципах», – сказав глава держави. За його словами, паралельно триватиме робота з удосконалення механізмів державної підтримки сільгоспвиробників, насамперед у напрямі підвищення її прозорості та ефективності, подальшого розвитку ринкової інфраструктури, стимулювання розвитку сільськогосподарської кооперації.

Не менш важливим завданням Президент назвав поліпшення умов для інвесторів, особливо тих, які планують реалізувати інноваційні проекти в аграрній сфері, реформування системи контролю безпеки харчових продуктів відповідно до вимог Євросоюзу та СОТ.

Щодо ринку земель сільськогосподарського призначення В. Янукович зазначив, що Україна прагне не лише повністю забезпечити внутрішні потреби в продовольстві, а й зайняти провідні позиції на світовому аграрному ринку. Тому влада націлена на впровадження ринку землі, сказав Президент. Основним у цьому контексті він назвав утвердження ефективного господаря, який буде бережно ставитися до землі і не виснажувати її ресурси (*Офіційне інтернет-представництво Президента України (www.president.gov.ua). – 2013. – 15.02*).

Необхідно підготувати проект змін до Конституції, який відповідатиме вимогам усього українського суспільства. Про це заявив Президент України В. Янукович в інтерв'ю аналітичному журналу «Україна і світ. Глобальний порядок денний 2013», створеному у співпраці The New York Times News Service & Syndicate і газети «Сьогодні».

«Модернізація Конституції – одне з найважливіших і найактуальніших завдань на сучасному етапі розвитку України»,

– сказав він, зауваживши, що вирішення цього завдання потребує системного, професійного та відкритого підходу як безпосередньо до змісту оновленої Конституції, так і до процесу підготовки пропозицій щодо її вдосконалення.

За словами Президента, саме з цією метою і було створено Конституційну Асамблею, до складу якої поряд з фахівцями у сфері конституційного права увійшли представники громадянського суспільства та місцевого самоврядування, а також представники від різних політичних сил.

В. Янукович наголосив, що Конституційна Асамблея працює активно, відкрито і публічно, а всі її рішення та позиції висвітлюються на сайті Президента України. У її складі створено сім комісій, які працюють за різними напрямками конституційного оновлення. Вже проведено три пленарних засідання. В останньому з них, зауважив Президент, узяли участь експерти Венеціанської комісії, які дали високу оцінку рівню дискусії в Конституційній Асамблеї, відзначили позитивні тенденції в уже напрацьованих підходах до реформування Основного закону, їх відповідність європейським стандартам.

Наступним кроком має стати широке громадське та експертне обговорення цього законопроекту, зазначив глава держави.

Говорячи про можливість проведення референдуму щодо змін до Основного закону, глава держави зазначив: це залежатиме від характеру запропонованих змін, що також чітко визначено в чинній Конституції України (*Офіційне інтернет-представництво Президента України* (www.president.gov.ua). – 2013. – 15.02).

Влада має твердий намір здійснити перехід до комплектування армії військовослужбовцями за контрактом. Відповідні дії передбачені проектом Концепції реформування та розвитку Збройних сил України на період до 2017 р., яку планується затвердити найближчим часом. Про це повідомив Президент України В. Янукович в інтерв'ю журналу «Україна і світ. Глобальний порядок денний 2013».

Глава держави зауважив, що для ефективної реалізації цього завдання влада має здійснити ряд заходів щодо підвищення

конкурентоспроможності військової служби. «Необхідно впровадити механізми мотивації для залучення молодих людей на військову службу за контрактом та продовження ними контрактів на наступні періоди», – підкреслив В. Янукович. Серед таких він назвав забезпечення військовослужбовців житлом, гідне грошове утримання, можливість здобуття вищої освіти під час проходження військової служби за рахунок держави та повноцінну бойову (спеціальну) підготовку (*Офіційне інтернет-представництво Президента України (www.president.gov.ua)*). – 2013. – 15.02).

Прем'єр-міністр України М. Азаров доручив забезпечити повну готовність до ремонту доріг, аби розпочати його проведення одразу після настання для цього сприятливих погодних умов. Відповідне доручення глава уряду дав 18 лютого під час засідання Кабінету Міністрів.

М. Азаров зазначив, що цьогорічна зима влаштувала неабияке випробування дорогам. «Шляхи потребують невідкладного ремонту. Тож розпочати його потрібно негайно, як тільки це дозволить погода. До цього залишилось кілька тижнів. Отже, готуватися, до того ж інтенсивно, потрібно вже зараз», – наголосив М. Азаров.

Прем'єр-міністр наголосив на необхідності завчасно провести всі підготовчі роботи, зокрема укласти відповідні угоди з будівельними організаціями, запустити в роботу асфальтобетонні заводи, забезпечити готовність техніки, необхідну кількість будівельних матеріалів, інших ресурсів тощо. Координувати роботи щодо проведення ремонту автошляхів країни глава уряду доручив віце-прем'єр-міністру О. Вілкулу (*Урядовий портал (www.kmu.gov.ua)*). – 2013. – 18.02).

Прем'єр-міністр М. Азаров переконаний, що розвиток біатлону підтягне масовий спорт. Про це він заявив на зустрічі з призерами чемпіонату світу з біатлону серед жінок.

Він нагадав, що уряд ухвалив рішення про створення в Чернігові Державного центру олімпійської підготовки з біат-

лону на базі спеціалізованої дитячо-юнацької школи олімпійського резерву. За його словами, на цей проект виділені кошти з державного бюджету, за рахунок яких буде проведений ремонт та закупівля нового інвентарю.

М. Азаров привітав спортсменок із здобуттям нагород, підкресливши, що вперше за 14 років Україна здобула п'ять медалей на чемпіонаті з біатлону. Він пообіцяв підтримку біатлону на державному рівні (*Урядовий портал (www.kmi.gov.ua)*. – 2013. – 18.02).

Прем'єр-міністр М. Азаров у соціальній мережі Facebook заявив, що блокування роботи парламенту не завадить виконати в зазначені терміни План дій Україна – ЄС щодо візової лібералізації.

«Якби депутати від опозиційних фракцій думали про питання європейської інтеграції, вони б зараз не займалися “кнопковими” питаннями, а працювали з нами разом над прийняттям законів. Але навіть і при блокуванні, я думаю, що ми зуміємо виконати те, під чим ми підписувалися», – запевнив М. Азаров.

М. Азаров повідомив, що значна частина робіт вже виконана, і ті завдання, які стоять, цілком реальні, наприклад, необхідні законодавчі акти для реалізації безвізового режиму вже знаходяться у Верховній Раді (*Урядовий портал (www.kmi.gov.ua)*. – 2013. – 16.02).

Програму активізації вітчизняної економіки буде розглянуто на розширеному засіданні уряду 27 лютого. Про це повідомив Прем'єр-міністр М. Азаров у соціальній мережі Facebook.

«Увесь цей тиждень уряд напружено працював над програмою активізації нашої економіки. 27 лютого на розширеному засіданні Кабміну вона буде докладена Президенту В. Януковичу», – сказав М. Азаров (*Урядовий портал (www.kmi.gov.ua)*. – 2013. – 16.02).

Прем'єр-міністр М. Азаров у соціальній мережі Facebook заявив, що політика уряду спрямована на модернізацію медичної галузі та надання якісних послуг і ліків для громадян.

М. Азаров повідомив, що в Україні функціонує цілий ряд сучасних медичних закладів, серед яких Національний інститут раку, Український науково-практичний центр ендокринної хірургії, трансплантації ендокринних органів і тканин, з модернізації яких він особисто приймав рішення.

М. Азаров також підкреслив, що за його ініціативою буде розглянуто питання можливості реалізації ліків для людей, які страждають на цукровий діабет, за схемою компенсації. Крім того, наголосив Прем'єр-міністр, уряд контролює ситуацію щодо реалізації закону України про ліцензування імпорту лікарських препаратів, який забезпечить потрапляння в аптеки якісних медичних препаратів. «Тут завдання навести порядок з точки зору наявності на нашому ринку тільки високоякісних медичних препаратів, які наші люди могли б купити за доступними цінами», – наголосив М. Азаров (*Урядовий портал (www.kmu.gov.ua)*). – 2013. – 16.02).

На засіданні Кабінету Міністрів України прийнято розпорядження «Про схвалення проекту Угоди між Кабінетом Міністрів України та урядом Ісландії про спрощення оформлення віз».

Проект нормативно-правового акта розроблено в рамках реалізації Спільної декларації до Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз від 18 червня 2007 р., якою передбачено укладення двосторонньої Угоди між Україною та Ісландією з метою спрощення процедури оформлення віз на умовах, тотожних положенням Угоди між Україною та ЄС.

Укладення Угоди між КМУ та урядом Ісландії і реалізація її положень сприятиме інтенсифікації розвитку відносин між Україною, Ісландією та Європейським Союзом у політичній, економічній, культурно-гуманітарній та інших сферах (*Урядовий портал (www.kmu.gov.ua)*). – 2013. – 16.02).

Уряд України в рамках системної та цілеспрямованої роботи з поліпшення бізнес-клімату працює над розробкою і втіленням ефективних ініціатив щодо профілактики корупції, у першу чергу, у митній сфері. Про це повідомив міністр доходів і зборів України О. Клименко під час зустрічі з президентом ЄБРР С. Чакрабарті в Лондоні.

ЄБРР, зі свого боку, розраховує на поліпшення податкового та митного сервісу у зв'язку зі створенням Міністерства доходів і зборів України.

Під час зустрічі міністр О. Клименко і президент ЄБРР С. Чакрабарті знайшли порозуміння в питанні профілактики корупції та усунення негативних наслідків цього явища для ведення бізнесу в Україні, особливо в митній сфері. «Розробка ефективних антикорупційних ініціатив для нас важлива не тільки з точки зору поліпшення інвестиційного клімату, але і в контексті вирішення одного з основних питань, яке хвилює українське суспільство. Ми уважно вивчаємо громадську думку, відгуки бізнесу та інвесторів і бачимо, що сьогодні проблема корупції особливо гостро стоїть у площині митних питань. Це серйозний виклик для нас. Зі створенням міністерства ми плануємо поширити вже напрацьовані в податковій службі антикорупційні практики і на митну сферу», – підкреслив міністр.

О. Клименко повідомив, що завдяки впровадженню ефективної системи внутрішнього моніторингу ризиків за останні два роки рівень корупції в податковій службі в цілому знизився на 33 % (*Урядовий портал (www.kti.gov.ua). – 2013. – 18.02*).

15 лютого віце-прем'єр-міністр України К. Грищенко провів зустріч із директором Європейського регіонального бюро Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) Ж. Якаб.

Під час зустрічі сторони обговорили питання стану та перспектив взаємодії України та ВООЗ. Віце-прем'єр відзначив високий рівень співпраці з ВООЗ та наголосив на

необхідності більш активної взаємодії із цією авторитетною організацією з ряду пріоритетних для України напрямів. «Співпраця між Україною та ВООЗ є взірцем успішної історії у взаєминах нової незалежної держави з авторитетною міжнародною організацією. Важливо, що ми маємо чіткий та зрозумілий регламент ефективної взаємодії – Угоду між Міністерством охорони здоров'я України та Європейським регіональним бюро ВООЗ про співробітництво на 2012–2013 рр. Водночас нам необхідно підвищувати рівень нашої взаємодії, особливо що стосується пріоритетних проблем. Серед них – боротьба з туберкульозом, епідемією ВІЛ/СНІДу, неінфекційними хворобами та іншими загрозами здоров'ю громадян України. За всіма цими напрямами для нас традиційно важливою є всебічна допомога ВООЗ», – підкреслив К. Грищенко.

На думку віце-прем'єр-міністра, одним з напрямів, на якому слід сконцентрувати спільні зусилля, є впровадження європейської стратегії «Здоров'я-2020».

Крім того, К. Грищенко поінформував Ж. Якаб про дії українського уряду щодо запобігання інфекційним хворобам, а також про можливості держави щодо захисту населення від них шляхом доступу до імунізації, щодо боротьби з неінфекційними захворюваннями, ВІЛ/СНІДом і туберкульозом, реформування пренатальної допомоги й посилення відповідальності іноземних виробників ліків за якість реалізованої продукції в Україні (*Урядовий портал (www.kmu.gov.ua). – 2013. – 16.02*).

Протягом 2013 р. Міністерство юстиції здійснить гендерно-правову експертизу шістьох базових законів України у сферах науки, культури, охорони здоров'я, оплати праці та встановлення пенсії за особливі заслуги перед Україною щодо дотримання в них принципу рівноправ'я жінок і чоловіків.

Як повідомив міністр юстиції України О. Лавринович, до кінця року заплановано експертизу базових законів «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про культуру». Крім

того, у сфері охорони законів буде досліджено базові закони «Основи законодавства України про охорону здоров'я» і «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ». Міністр нагадав, що гендерна експертиза здійснюється з метою наближення вітчизняного законодавства до міжнародних стандартів життя (*Урядовий портал (www.kmi.gov.ua)*. – 2013. – 16.02).

Министр экономического развития Украины И. Прасолов заявил о том, что реализация Государственной программы активизации развития экономики Украины на 2013-2014 гг. потребует государственной поддержки на уровне 29–30 млрд грн. Он также отметил, что данная сумма не учитывает привлечения частных инвестиций, а также инвестиций со стороны некоторых других структур.

Как сообщалось ранее, правительство заканчивает работать над проектом на 2013–2014 гг. Госпрограммы по активизации развития экономики. Одной из основных целей документа является составление перечня антикризисных мер для стабилизации ситуации в экономике. Одним из главных приоритетов документа считается поиск дополнительных источников для наполнения госбюджета, а также ревизия налоговых льгот, снижение налога на ФОТ, увеличение ставок акцизов и ввозных пошлин, легализация зарплат и пр. (*УРА-Информ (http://ura-inform.com)*. – 2013. – 18.02).

ПОЛІТИКА

Конституционная Ассамблея будет предлагать минимизировать политическое влияние на судебную ветвь власти. Об этом заявил председатель Комиссии по вопросам правосудия Конституционной Ассамблеи В. Маляренко в комментарии УКРИНФОРМу. «Конституционная Ассамблея исходит

из того, что политических влияний на судебную систему вообще не должно быть», – подчеркнул он.

По мнению бывшего председателя Верховного Суда Украины, Конституция не только должна предусматривать уголовную и политическую ответственность за такое влияние, но и максимально устранить политические органы от формирования кадрового состава судейского корпуса.

В этом контексте член Комиссии по вопросам правосудия Конституционной Ассамблеи и научный консультант по правовым вопросам общественной организации Украинский центр экономических и политических исследований им. А. Разумкова Н. Мельник отметил, что ныне в процедуре формирования судейского корпуса между Президентом и парламентом существует определенный баланс при выборе и назначении судей. В то же время, по убеждению эксперта, необходимо активнее добиваться ослабления политизирования отечественной судебной системы.

Уменьшение политического влияния на судейский корпус, по его мнению, необходимо начинать с достижения большей объективности и незаангажированности Высшего совета юстиции, отвечающего за формирование высокопрофессионального судейского корпуса. Ощутимую роль в этом могло бы сыграть судейское самоуправление, уровень которого до сих пор остается недостаточно высоким, отметил Н. Мельник (*Укрінформ* (http://www.ukrinform.ua/rus/news/konstitutsionnaya_assambleya_predlagaet_minimizirovat_politicheskoe_vliyanie_na_sudebnuyu_vlast_1491482). – 2013. – 18.02).

Партия «Батьківщина» поддержит В. Кличко, если он будет баллотироваться на пост мера столицы. Об этом заявил лидер «Батьківщини» А. Яценюк. «Вопрос Киева стоит на повестке дня Украины уже не первый год. Город без мэра», – подчеркнул политик.

Он напомнил, что в Киеве на парламентских выборах кандидаты-мажоритарщики от «Батьківщини» получили массовую поддержку и крупнейший кредит доверия среди всех оп-

позиционных сил. По словам А. Яценюка, фракция «Батьківщина» считает В. Кличко единственной фигурой, способной одержать победу на этих выборах: «Мы выражаем четкую позицию: если В. Кличко идет на мэра Киева – мы поддержим эту кандидатуру безоговорочно, без каких-либо условий. Мы должны победить в Киеве, потому что столица – это залог победы на президентских выборах», – отметил лидер «Батьківщини».

Ранее народный депутат от «Батьківщини» Л. Емец написал на своей странице в Facebook, что партия «Батьківщина» поддержит лидера партии УДАР В. Кличко на выборах мэра Киева. Однако позже сам В. Кличко заявил о том, что представители «Батьківщини» не обсуждали с ним вопрос единой кандидатуры от оппозиции на пост мэра Киева (*МинПром – інформация бизнес-класса (<http://minprom.ua>). – 2013. – 18.02*).

Лидер партии УДАР В. Кличко имеет наивысшие шансы победить на выборах мэра Киева. Об этом свидетельствуют данные опроса Центра им. А. Разумкова, обнародованные 18 февраля, передает корреспондент ИА REGNUM.

Согласно данным опроса, в случае выдвижения В. Кличко единым кандидатом от УДАРа, «Батьківщини» и ВО «Свобода» на выборах мэра за него проголосовали бы больше всего киевлян: 39,8 % всех респондентов, или 49,0 % тех, кто собирается голосовать на выборах. За А. Попова, главу Киевской горгосадминистрации и наиболее вероятного кандидата от Партии регионов, готовы проголосовать 20,9 % всех опрошенных, или 25,9 % тех, кто собирается принять участие в выборах. Остальных кандидатов поддержали бы гораздо меньше респондентов: А. Омельченко – 2,5 % всех опрошенных, или 3,1 % тех, кто собирается участвовать в выборах; В. Пилипишина – 0,6 %, или 0,5 % соответственно; В. Горбала – по 0,2 % соответственно. За другого кандидата проголосовали бы 4,3 % всех опрошенных, или 4,8 % тех, кто собирается принять участие в выборах.

Также опрос показал, что уверены в том, что приняли бы участие в выборах мэра Киева, если бы эти выборы происхо-

дили в найближче час, чуть менше половини киевлян (43,4 %). Около четверти опрошенных (28,4 %) ответили, что скорее всего приняли бы участие в выборах. Уверены, что не участвовали бы в выборах 6,7 % респондентов, а скорее всего не участвовали бы 9,1 % опрошенных; 12,0 % опрошенных киевлян не определились.

Исследование проведено в Киеве с 5 по 13 февраля 2013 г. Опрошено 1622 респондента в возрасте от 18 лет. Теоретическая погрешность выборки 2,5 % (*ИА REGNUM* (<http://regnum.ru/news/polit/1626652.html>). – 2013. – 18.02).

У Партії регіонів почали підготовку до позачергових парламентських виборів і планують провести їх на мажоритарній основі.

Як заявили газеті «Комерсант Україна» одразу декілька джерел як у законодавчій, так і виконавчій владі, у керівництві ПР втратили надію на позитивний результат переговорів з опозицією щодо розблокування Верховної Ради. «Це питання узгоджено. Якщо опозиція продовжить блокувати трибуну, Президент розпустить Верховну Раду. Позачергові вибори цілковито проходять за мажоритарною системою», – повідомив співрозмовник видання у Партії регіонів.

У ПР стверджують, що законопроект про введення мажоритарної виборчої системи вже готовий, а обговорення його змісту відбулося 13 лютого в штабі партії. «Усі документи на Липській, підготовку законопроекту курує О. Єфремов», – заявило джерело газети.

«Попри блокування опозиції, у виграші однаково будемо ми. Якщо парламент розблокують, ми будемо ухвалювати потрібні нам закони, не розблокують – у Президента з'являться підстави для оголошення дострокових виборів, на яких ми, з урахуванням 100-відсоткової мажоритарки, точно отримаємо більшість голосів», – упевнений «регіонал».

Джерела в Партії регіонів стверджують, що, якщо Верховна Рада не розпочне роботу через 30 днів, Президент скористається правом розпустити парламент. В. Януковичу нібито

надали дані, згідно з якими перемога «регіоналів» неминуха і проведення виборів за мажоритарною системою дасть змогу представникам ПР отримати більшість у Верховній Раді.

«Якщо вийде так, що ще тиждень-другий парламент не працюватиме, доведеться виходити на дострокові вибори, хоча ми цього не хочемо, – заявив перший заступник голови фракції Партії регіонів М. Чечетов. – При цьому необхідно повністю зачистити політичний ландшафт і ввести мажоритарну виборчу систему, бо за нинішньої системи конфігурація у Верховній Раді не зміниться».

М. Чечетов упевнений, що у випадку проведення виборів на мажоритарній основі «Партія регіонів отримає не 208, а 300 депутатів». «Зміни до закону про вибори внести нескладно, це можна зробити одразу після того, як буде ухвалено рішення про перевибори», – зазначив він (*Українська правда* (<http://www.pravda.com.ua/news/2013/02/18/6983689>)). – 2013. – 18.02).

Власть блефует, когда говорит о досрочных парламентских выборах по мажоритарной системе. Такое мнение на брифинге высказал лидер партии УДАР В. Кличко.

По его словам, власти рассчитывают на то, что выборы по мажоритарной системе позволят купить голоса избирателей или выиграть выборы из-за давления на оппонентов. «Власть рассчитывает, что выборы по мажоритарной системе позволят им сформировать большинство. Но это не более чем блеф. Это запугивание оппозиции», – сказал В. Кличко (*МинПром – информация бизнес-класса* (<http://minprom.ua>)). – 2013. – 18.02).

Посол Німеччини в Україні К. Вайль вважає, що українська культура є частиною європейської. Про це він сказав у коментарі «Німецькій хвилі» після зустрічі зі студентами і викладачами Донецького національного університету в рамках неофіційних днів Німеччини у Донецьку 13–14 лютого.

За словами посла, зустріч «Угода про асоціацію між Україною та ЄС: економічний потенціал і виклики» «зібрала аншлаг». Дипломат підкреслив, що угода про асоціацію сьогодні – найактуальніше питання як для України, так і Євросоюзу. Адже документ, який нараховує понад тисячу сторінок, містить у собі й угоду про зону вільної торгівлі. І якщо вона запрацює, то, за словами посла, надасть великі можливості для притоку західних інвестицій в Україну й модернізації її економіки. «І я не думаю, що Митний союз зможе зробити те ж саме», – підкреслив К. Вайль, хоча й зауважив дипломатично, що «добрі відносини з Росією потрібно мати в будь-якому разі».

Інтерес до теми великий, рівень дискусії майже не відрізняється по регіонах, зазначив посол. Утім, К. Вайль припустив, що у мешканців західних регіонів у цьому контексті є певні переваги: година їзди – і вони вже досягають кордону з Євросоюзом.

За словами посла, на зустрічі пролунало питання про європейську ідентичність України. «Для мене цілком зрозуміло, що українська культура є частиною європейської. І хоча я недосконало знаю українську мову, проте знайомий з письменниками, твори яких було перекладено німецькою. Це Жадан, Андрухович, Забужко. Для мене це сучасна європейська література, яку б я радив читати й молоді».

Очевидно, питання про європейську ідентичність виникло через враження, можливо й помилкове, що Євросоюз останнім часом доволі холодно ставився до України, припустив посол (*Українська правда* (<http://www.pravda.com.ua>). – 2013. – 17.02).

Екс-президент В. Ющенко отключил официальный сайт партии «Наша Украина» и всячески пытается узурпировать власть в партии в своих руках. Об этом заявила руководитель пресс-службы НУ Н. Кузнева.

По ее словам, 15 февраля официальный сайт и почта НУ фактически упали, а позже сам В. Ющенко отключил домен gazom.org.ua, на который у него зарегистрированы права.

Н. Кузнева також отметила, що заявлення І. Ванникової, прес-секретаря В. Ющенко, котра назвала назначений на 2 марта съезд партії «от лукавого», указує на спроби ісказити і заангажировати об'єктивність подій. «Це була уже третя спроба В. Ющенко присвоїти, по его мненню, его личную вещь – політическую партію “Наша Україна”. Все эти события свидетельствуют лишь об одном – о непреодолимом желанні бывшего члена партії НУ В. Ющенко і его обслуживающего персонала к полной узурпации власти в своих руках», – підчеркнула Н. Кузнева.

Напомним, политсовет НУ отменил решение Киевской городской парторганизации об ісключенні из партії экс-президента В. Ющенко і приостановил деятельность горорганизации. Политсовет также уволил С. Бондарчука с должности председателя в связи с дискредитацией им партії «Наша Україна» і ее лидера, деятельность которого С. Бондарчук назвал направленной на раскол партії.

Ранее С. Бондарчук заявил о проведении очередного съезда партії 2 марта. Сторонники В. Ющенко заявили, что альтернативный съезд «Нашої України» пройдет 18 мая (*МинПром – інформація бизнес-класса (<http://minprom.ua>). – 2013. – 18.02).*

Компартія вимагає від Генпрокуратури і МВС притягнути до кримінальної відповідальності представників ВО «Свобода», які зруйнували пам'ятник Леніну в Охтирці Сумської області.

«Президія ЦК Компартії України вимагає від Генеральної прокуратури і МВС України покарати ініціаторів і виконавців беззаконня, яке було здійснено в м. Охтирка, притягнувши їх до кримінальної відповідальності», – ідеться в заяві, оприлюдненій на сайті КПУ.

Президія ЦК Компартії також виражає рішучий протест проти «фашистських дій ВО “Свобода” і їхніх покровителів в усіх ешелонах влади і вимагає від Президента, Кабінету Міністрів, Верховної Ради вжити рішучих заходів для

припинення беззаконня в країні з боку націонал-фашистських організацій».

Нагадаємо, у м. Охтирка на Сумщині більше 10 прихильників партії «Свобода» на чолі з нардепом І. Мірошниченком зруйнували пам'ятник В. Леніну. Міліція розпочала кримінальне провадження згідно зі ст. 296 КК України (хуліганство) (*Українська правда* (<http://www.pravda.com.ua>). – 2013. – 17.02).

Фракція УДАР у Київській міській раді збирає підписи киян за відставку керівника Комунальної корпорації «Київавтодор» Г. Глінського через незадовільний стан столичних доріг.

Зокрема, УДАР вимагає від голови Київської міської державної адміністрації негайно звільнити Г. Глінського й ретельно розслідувати діяльність його відомства. «Ми вважаємо, що багаторічний керівник столичного автодору має нарешті відповісти за ганебний стан доріг у столиці», – ідеться в заяві УДАРу.

У партії зазначають, що зазвичай столична влада ігнорує думку опозиційних сил, тому УДАР ухвалив рішення долучити до питання звільнення голови «Київавтодору» киян. «Можливо, хоч цього разу – зважаючи на вибори мера столиці й депутатів Київської міської ради – влада змушена буде прислухатися до голосу людей», – говорять в УДАРі (*Сайт партії УДАР В. Кличка* (<http://klichko.org/ua>). – 2013. – 18.02).

ЕКОНОМІКА

Оскільки у 2012 р. в Україні вдалося стабілізувати й наростити поголів'я великої рогатої худоби (ВРХ) на 1,8 % – до 4,5 млн голів, то у 2013 р. для подальшого відродження галузі держава продовжує реалізацію відповідних програм підтримки. До кінця поточного року планується наростити поголів'я ВРХ ще майже на 2 %, тобто до 4,6 млн голів. Зокрема, планується, що основне зростання поголів'я буде в господарствах населення – на 2,4 %. Оскільки Мінагрополітики й

надалі орієнтуватиметься на подальше стимулювання населення займатися м'ясним і молочним скотарством.

Завдяки ефективній реалізації державної програми з відродження тваринництва, у минулому році вдалося закріпити тенденцію поступового відродження м'ясного й молочного скотарства. Зокрема, у 2012 р. поголів'я ВРХ зросло на 78,1 тис. голів.

Так, відповідно до прогнозів, до 1 січня 2014 р. планується наростити поголів'я ВРХ до 4589,5 тис., тобто на 1,9 % порівняно з показниками станом на 1 січня 2013 р. (*Урядовий портал (www.kmu.gov.ua). – 2013. – 18.02).*

Роздрібний товарообіг підприємств роздрібної торгівлі й ресторанного господарства України в січні 2013 р. зріс на 14,2 % порівняно із січнем 2012 р.

За даними Держстату, у номінальному вираженні роздрібний товарообіг у січні 2013 р. становив 58,62 млрд грн.

Згідно з повідомленням, у січні 2013 р. роздрібний товарообіг підприємств роздрібної торгівлі й ресторанного господарства (без обліку розрахункових даних про обсяги продажу на ринках і фізичними особами-підприємцями) зріс на 12 %, однак скоротився на 23,3 % до грудня 2012 р., становивши 29,66 млрд грн.

Лідерами за абсолютними показниками обсягу роздрібного товарообігу в січні 2012 р. стали Київ (7,7 млрд грн), Донецька (5,6 млрд грн), Дніпропетровська (4,7 млрд грн), Харківська (4,4 млрд грн), Одеська (3,6 млрд грн), Запорізька (2,8 млрд грн) і Львівська (2,6 млрд грн) області (*Економічна правда (www.epravda.com.ua). – 2013. – 18.02).*

«Газпром» може оскаржити в міжнародному арбітражі відмову України оплачувати штраф за недобір газу, і українська сторона повинна бути до цього заздалегідь готовою. Про це в інтерв'ю заявив юрист, колишній перший заступник міністра юстиції України Є. Корнійчук, передає

«Укрінформ». «У тому, що “Газпром” досі не подавав українській стороні такий позов, можливо, і є певне політичне підґрунтя, але Україна повинна бути готовою до такого удару найближчим часом на всі 100 %», – зазначив він.

На думку експерта, заяви керівництва «Газпрому» вказують на те, що російська сторона не готова до діалогу про зміну контракту на поставки газу в Україну і від своїх штрафних вимог відступати не має наміру. Є. Корнійчук також вважає, що підготовка до арбітражу повинна пройти на урядовому рівні. «Ніхто не розглядатиме “Нафтогаз” як окремий від держави суб’єкт – відповідачем виступатиме український уряд. Завдання Кабміну – правильно організувати цю роботу, вивчити позитивний досвід інших європейських держав, у тому числі Польщі, якій торік вдалося знизити ціну газу більше як на 10 %, а також яскраві приклади Італії і Німеччини», – заявив юрист.

Експерт вважає, що вихід на міжнародний арбітраж дасть змогу українській стороні поліпшити умови газового контракту. «Арбітраж, як правило, стає на бік відповідача. Більше того, не варто забувати, що в Україні вже є позитивний досвід у кількох судових процесах з “Монегаск де Реас-сюранс”, донькою “Газпрому”, італійська компанія Edison домоглася від “Газпрому” поступок на загальну суму 200 млн євро», – зазначив експерт (*Економічна правда (www.epravda.com.ua)*). – 2013. – 17.02).

Перші 136 компаній подали заяви для отримання свідоцтва суб’єкта індустрії програмної продукції. Про це йдеться в повідомленні Міндоходів. «Ці підприємства стануть першими, хто сплачуватиме податок на прибуток за пільговою ставкою – 5 %», – сказано в повідомленні.

У відомстві висловили сподівання, що пільгове оподаткування сприятиме розвитку виробництва програмного забезпечення і закликали всі компанії, зайняті у створенні «софту», звертатися до податкових органів із заявами про застосування пільги. Як повідомлялося, нещодавно Президент В. Янукович схвалив податкові пільги для ІТ-бізнесу (*Економічна правда (www.epravda.com.ua)*). – 2013. – 18.02).

Днями ДК «Укрспецекспорт» підписано контракт з представниками Пакистану на виготовлення і поставку до цієї країни 110 силових установок для танків. Про це йдеться в повідомленні відомства.

«Контракт розрахований на чотири роки і виконуватиметься на потужностях ДП “Завод ім. Малишева”. Його вартість перевищує 50 млн дол.», – заявив в. о. заступника гендиректора компанії В. Кожевніков під час виставки IDEX-2013, що відбувається в Абу-Дабі (ОАЕ).

За його словами, силові установки харківського виробництва традиційно використовують у країнах, де виготовляють сучасні бойові танки. В. Кожевніков висловив сподівання на укладання нових угод, оскільки, за його словами, «Укрспецекспорт» проводить переговори з рядом країн Близького Сходу. На його думку, Україна здатна на рівних конкурувати з провідними світовими виробниками танкових двигунів, зокрема з Німеччиною (**Економічна правда** (www.epravda.com.ua). – 2013. – 18.02).

В течение 2012 г. нотариусами Украины было удостоверено почти 266 тыс. договоров купли-продажи квартир и жилых домов. Указанное количество сделок почти на 4,5 % превысило показатели 2011 г. и на 18 % – показатели 2010 г.

Таким образом, второй год подряд рынок недвижимости в Украине продолжает постепенный рост. Об этом ИА «Наш продукт» сообщили в пресс-службе Министерства юстиции Украины со ссылкой на главу ведомства А. Лавриновича. Как сообщил министр со ссылкой на статотчет о деятельности нотариусов Украины в 2012 г., за отчетный период нотариусами было удостоверено следующее количество договоров купли-продажи квартир и жилых домов: в Киеве 21 987; в Донецкой области – 35 029; в Днепропетровской области – 24 103; в Одесской области – 12 704; во Львовской области – 9488.

В 2011 г. рынок жилой недвижимости в Украине остановил падение, впервые с 2008 г. В частности, в 2011 г. нотариусами

Украины было удостоверено более 254,5 тыс. договоров купли-продажи квартир и жилых домов (*Ianp.com.ua* (<http://ianp.com.ua/ru/news/travel/read/25815>)). – 2013. – 18.02).

Українська аграрна біржа 20 лютого проведе річний спеціальний аукціон з продажу 3,33 тис. т скрапленого газу для потреб населення. Про це повідомляється в газеті «Урядовий кур'єр».

Згідно з повідомленням, на продаж буде виставлено 2,133 тис. т СПБТ виробництва ПАТ «Укргазвидобування» і 1,197 тис. т газу виробництва ПАТ «Укрнафта». Стартова вартість ресурсу – 2,130 тис. грн за 1 т (з ПДВ), заявки на участь в аукціоні приймаються до 19 лютого включно.

Як повідомлялося, майже весь скраплений газ, випущений «Укрнафтою» і «Укргазвидобуванням» у 2012 р., Українська аграрна біржа продала на спецаукціонах для потреб населення 8 і 9 грудня 2011 р. (*Економічна правда* (www.epravda.com.ua)). – 2013. – 18.02).

ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СВІТОВИХ КРИЗОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ

Потери придунайських портів України из-за спада металургического производства и сокращения потребления энергоресурсов в Европе составляют порядка 5 млн т грузов в год. Об этом сообщил начальник Измаильского морского торгового порта (ИЗМТП) А. Ерохин, передает пресс-служба предприятия, пишет UBR.ua (<http://ubr.ua/finances/macro-economics-ukraine/skolko-gruzov-poteriali-dunaiskie-porty-ukrainy-209013>).

А. Ерохин напомнил, что полностью остановили производство меткомбинаты в Кремиковцы (Болгария), Смедерево (Сербия) и Галаце (Румыния). Австрийский завод Voestalpine AG, потребляющий украинские окатыши (поставляются Ferrexpo частично через Измаил), загружен на 70 %.

«Измаильский порт традиционно работает с навалочными грузами, которые являются неотъемлемой частью производства металлопродукции, однако спрос на железорудное сырье и уголь в Европе с каждым годом падает», – заявил глава ИзМТП. Он добавил, что принятая Евросоюзом программа уменьшения использования энергоресурсов невозстановливаемого происхождения на 20 % к 2020 г. еще более сократит грузопоток угля.

А. Ерохин также подчеркнул, что 22 февраля в Измаиле, в ходе заседания координационного совета под руководством замминистра инфраструктуры Д. Демидовича, будут рассмотрены вопросы уменьшения тарифов, аккордных ставок и железнодорожных тарифов для ИзМТП.

Напомним, годовой грузооборот Измаильского порта в течение последних двух лет сократился с 6,63 млн т до 2,9 млн т (*Украинский Бизнес Ресурс* (<http://ubr.ua>). – 2013. – 18.02).

Как говорится в сообщении Ассоциации автопроизводителей Украины «Укравтопром», в январе Запорожский автомобилестроительный завод (ЗАЗ) произвел всего четыре автомобиля, а производство в Киевской корпорации «Эталон» остановилось. При этом в январе 2012 г. ЗАЗ выпустил 3727 автомобилей.

В сообщении также указывается, что в январе ни одного автомобиля не было произведено на Кременчугском автосборочном заводе (КрАСЗ, Полтавская область). При этом за аналогичный период прошлого года завод произвел 310 автомобилей.

Небольшой рост производства в январе показала только корпорация «Богдан», которая выпустила 632 автомобиля. При этом в 2012 г. корпорация «Богдан» сократила производство автомобилей на 40,54 %, или на 8 026 до 12 034 автомобилей.

В прошлом году украинцы покупали больше дорогих автомобилей, в то время как продажи в ценовой категории 15–22 тыс. евро возросли меньше всего (*Крым 24* (<http://crimea24.info/2013/02/18/v-ukraine-prakticheskii-prekrashheno-proizvodstvo-otechestvennykh-avto>). – 2013. – 18.02).

Продажи населению бензина через сеть автозаправочных станций в Украине в январе 2013 г. сократились, по сравнению с декабрем 2012 г., на 17,8 % – до 206,2 тыс. т с 250,8 тыс. т, сообщает Государственная служба статистики Украины, пишет УНИАН.

Согласно сообщению, продажи дизельного топлива населению через сети АЗС в январе текущего года сократились, по сравнению с декабрем прошлого года, на 18,5 % – до 127,1 тыс. т с 156 тыс. т (*МинПром – информация бизнес-класса (<http://minprom.ua>). – 2013. – 18.02*).

У січні офіційний рівень безробіття підвищився до 2 %. Про це йдеться в повідомленні Держстату.

Згідно з повідомленням, на 1 лютого в Державній службі зайнятості було зареєстровано 564,5 тис. безробітних. Як відомо, на 1 січня в Державній службі зайнятості було зареєстровано 506,8 тис безробітних.

Як повідомлялося раніше, в Україні на одну вакансію припадає 10 безробітних. Нагадаємо, у жовтні минулого року конкурс на одне робоче місце становив шість осіб на одне місце (*Економічна правда (www.epravda.com.ua). – 2013. – 18.02*).

Гірша частина кризи залишилася позаду. Про це заявив глава Світового банку Джим Йонг Кім під час зустрічі глав фінансових відомств країн G-20 у Кремлі, передає «РосБізнесКонсалтинг».

«Росія прийняла головування в G-20 у дуже важливий момент нашого розвитку. Гірша частина кризи позаду. Однак ми повинні забезпечити стабільність, закріпити зростання, яке почалося, і зробити його стійким, створити нові робочі місця», – зазначив він. За словами глави СБ, Росія послала дуже важливий сигнал, виділивши створення робочих місць в окремий пункт порядку денного G-20 у 2013 р. У свою чергу президент Росії В. Путін подякував Джим Йонг Кіму за таку

оцінку ситуації, коментуючи репліку глави Світового банку про те, що гірша частина кризи залишилася позаду (*Економічна правда* (www.epravda.com.ua). – 2013. – 16.02).

Министры финансов и управляющие центробанков стран «большой двадцатки» приняли решение определиться с формулой и распределением квот в МВФ до конца этого года, пишет пишет UBR.ua со ссылкой на РИА «Новости» (<http://ubr.ua/finances/macroeconomics-ukraine/v-g20-dogovorilis-o-raspredelenii-kvot-v-mvf-208632>). Об этом сообщил министр финансов РФ А. Силуанов на итоговом брифинге G-20. Министр отметил, что в ходе встречи с разных сторон обсуждались обязательства, которые были достигнуты ранее. В итоге страны-участницы договорились, что вопрос решится поэтапно.

Вопрос о формуле квот был поднят В. Путиным. Он заявил, что ожидает принятие лидерами G-20 на сентябрьском саммите в Санкт-Петербурге решения по новой формуле квот стран в МВФ, которая будет в полной мере учитывать современную расстановку сил в глобальной экономике.

G-20 считает темпы роста экономики все еще слишком слабыми

Темпы роста экономики остаются слишком слабыми, сохраняются существенные риски, говорится в коммюнике по итогам первой встречи министров финансов и глав центробанков «большой двадцатки» в рамках российского председательства.

«Благодаря важным политическим мерам в Европе, США, Японии и устойчивости китайской экономики, основные риски для мировой экономики снизились, а условия на финансовых рынках улучшились, тем не менее существенные риски сохраняются, темпы роста мировой экономики все еще остаются слишком слабыми, а уровень безработицы во многих странах неприемлемо высок», – отмечается в документе.

Финансовая G-20 призывает к скорейшему внедрению Базеля III

Финансовая G-20 призывает к скорейшему внедрению стандартов банковского регулирования Базель III, говорится в коммюнике по итогам первой встречи министров финансов и глав

центробанков «большой двадцатки» в рамках российского председательства.

«Мы призываем все юрисдикции как можно скорее внедрить согласованные реформы Базеля III... К концу июня 2013 г. должны быть разработаны операционные планы урегулирования несостоятельности для всех глобальных системно значимых банков. Мы просим Совет финансовой стабильности представить к саммиту в Санкт-Петербурге оценку хода работы по разрешению проблемы банков, которые “слишком велики, чтобы обанкротиться”», – отмечается в документе.

«Если 20 лет назад таких IPO (Initial Public Offering – первичное публичное размещение ценных бумаг. – Ред.) в год проводилось 2,5 тыс., то сегодня – в два раза меньше. Если несколько лет назад у нас объем IPO превышал 250 млрд долл. в год, то сейчас это максимум 150 млрд долл. в год, – сказал министр финансов РФ А. Силуанов. – Видно, что фондовый рынок у нас сокращается, страдает от кризиса. Поэтому мы договорились о необходимости развития фондовых рынков в местных валютах» (*Украинский Бизнес Ресурс (<http://ubr.ua>)*. – 2013. – 17.02).

Промислове виробництво США впало на 0,1 % у січні в місячному вираженні. На це вказують дані Федеральної резервної системи, пишуть «Вести».

При цьому дані за грудень було переглянуто в бік підвищення, показник зріс на 0,4 %, а не на 0,3 %, як повідомлялося раніше. Аналітики, опитані Bloomberg, очікували зростання промислового виробництва на 0,2 %.

Падіння промислового виробництва пов'язано із сильним скороченням в автомобільному секторі. Виробництво автомобілів і автозапчастин впало на 3,2 %. Без урахування автомобільного сектору виробництво в переробній промисловості знизилося на 0,1 %.

Виробництво в добувній промисловості, включаючи видобуток нафти й газу, впало на 1 %, а виробництво в комунальному секторі зросло на 3,5 % (*Економічна правда (www.epravda.com.ua)*. – 2013. – 17.02).

16 февраля в Португалии прошли массовые акции протеста. В антиправительственных демонстрациях приняли участие жители более 20-ти городов по всей стране. Поводом для народного недовольства стала экономическая политика правительства, которое под давлением международных кредиторов урезает бюджетные расходы. В Лиссабоне на призыв главного португальского профсоюза откликнулись как минимум 5 тыс. человек.

В 2011 г. МВФ и ЕС согласились выделить Португалии 78 млрд евро при условии, если премьер-министр страны П. Коэльо проведет ряд экономических реформ и сократит госрасходы. Пополнять бюджет власти решили в первую очередь за счет резкого повышения налогов. Несмотря на усилия правительства, ВВП страны падает, а безработица достигла исторической отметки в 16,9 % (*Euronews* (<http://ru.euronews.com>). – 2013. – 17.02).

С большими трудностями приходится сталкиваться молодым итальянцам при поиске работы.

Сегодня главное беспокойство вызывает уровень безработицы среди молодежи, который достиг своего максимума и составляет 37 %. Соглашаясь работать без контракта, человек постоянно рискует: его могут уволить, у него нет социальной защиты, пенсионных выплат, когда дело доходит до конфликтов по поводу оплаты труда, невозможно обратиться к юристу...

Регион Апулия в свое время инвестировал серьезные средства в образование, рассчитывая, что знания смогут защитить молодежь от безработицы. Европейский Союз разработал так называемые «молодежные гарантии», что должно помочь новичкам не упустить свой шанс на рынке труда.

Среди всех итальянских регионов Апулия больше других получает финансирование из Европейского фонда развития науки и инноваций. И это приносит хорошие результаты: в то время, как во всей Италии, и особенно на ее юге, безработица растет с каждым годом, в Апулии она уменьшается.

В ходе переговоров о европейском бюджете на 2014–2020 гг. главы государств и правительств выделили 6 млрд евро на создание рабочих мест для молодежи. Значительная часть этих денег достанется Италии. Но будущее правительство должно проводить такую политику, чтобы с толком истратить эти деньги европейских налогоплательщиков (*Euronews* (<http://ru.euronews.com>). – 2013. – 15.02).

В последние три месяца прошлого года ВВП еврозоны сократился на 0,6 % после падения на 0,1 % в III квартале. Аналитики ждали менее масштабного падения. В годовом исчислении спад достиг 0,5 % ВВП.

Таким образом, экономика 17 стран членов валютного блока сокращается уже третий квартал подряд, начиная с осени прошлого года можно говорить о рецессии в регионе. Но темпы падения в IV квартале, по сравнению с третьим, оказались максимальными со времен первой волны кризиса, то есть с начала 2009 г. «Да, цифры за IV квартал негативные, – говорит аналитик Commerzbank П. Диксон. – Но если посмотреть дальше, то в первой половине 2013 г. мы, возможно, увидим признаки стабилизации. Я не имею в виду, конечно, какой-то мощный рост. Но, возможно, хотя бы нулевой уровень или небольшое сокращение в I квартале и, будем надеяться, уже слабый рост во втором...»

Пока же эксперты отмечают тревожный тренд – спад начался в двух крупнейших экономических державах региона. ВВП Германии потерял 0,6 %, такое произошло впервые за три года; Франции – 0,3 %; Италия, экономика «номер три» в еврозоне, сократилась на 0,9 %, причем рецессия там продолжается уже полтора года.

Сравнительно высокий курс евро к доллару не помогает делу, выручка европейских экспортеров сокращается. Ситуация в самой Европе не позволяет им делать ставку на внутренний спрос (*Euronews* (<http://ru.euronews.com>). – 2013. – 14.02).